

Nuorten nivelvaihe

Peruskoulusta siirtyminen toiselle asteelle

Janna-Maaria Kivistö

Sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyö

Yhteisö- ja perusturvatyö

Sosionomi (AMK)

KEMI 2012

TIIVISTELMÄ

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelma:	Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyön tekijä(t):	Janna-Maaria Kivistö
Opinnäytetyön nimi:	Nuorten nivelvaihe, siirtyminen peruskoulusta toiselle asteelle
Sivuja (joista liitesivuja):	46 (2)
Päiväys:	27.11.2012
Opinnäytetyön ohjaaja(t):	Päivi Muranen ja Timo Marttala
<p>Opinnäytetyöni aihe on nuorten nivelvaihe, joka minun opinnäytetyössäni tarkoittaa siirtymistä peruskoulusta toiselle asteelle. Työ on hankkeistettu Ranualla alkaneelle Rajanylittäjät -hankkeelle, jonka tavoitteena on löytää tarvittavia tukitoimia toisella asteelle oleville nuorille. Työssäni selvitän mitkä asiat huolestuttavat eniten ranualaisia nuoria siirryttäessä toiselle asteelle, miten nuoria tuetaan toisella asteella, jotta huoliin osattaisiin puuttua asianmukaisesti ja selvitin Vapari -toiminnan (vapaa-ajan toiminta) hyödyllisyyttä ja minkälaista Vapari -toiminnan tulisi olla. Lisäksi olen selvittänyt mitkä ovat nuorten omat ratkaisut huoliin.</p> <p>Opinnäytetyöni teoria koostuu niistä asioista, jotka koskettavat nuorta hänen siirtyessään toiselle asteelle. Siihen kuuluu hyvinvoinnin turvaaminen (taloudellinen hyvinvointi, ystävät, perhe, terveelliset elämäntavat), nuoren itsenäistyminen ja riskinä syrjäytyminen. Lisäksi avaan työssäni etsivää nuorisotyötä ja nuorisotyö lakia, jos pelkkä koululta saama tuki ei riitä nuorelle. Olen käyttänyt työssäni omia kokemuksia jonkin verran, koska aihe on minulle henkilökohtainen. Olen itse lähtenyt suoraan peruskoulusta toiselle paikkakunnalle kouluun.</p> <p>Aineistoni sisältää ranualaisten yhdeksäsluokkalaisten ajatuksia koskien siirtymistä yläkoulusta toiselle asteella ja jo ammattikoulussa opiskelevien ranualaisten nuorten kehittämisajatuksia Vapaa-ajan tuki -toiminnalle. Keräsin aineistoni ryhmä- ja yksilöhaastatteluiden avulla sekä tulevaisuusversteilla.</p> <p>Opinnäytetyöni tuloksista ilmeni, että Vapaa-ajan tuki -toiminnalle on tarvetta jatkossakin, vaikka vuonna 2012 ryhmää ei saatukaan kokoon. Nuorten omista huolista ilmeni, että vaikka huolia on, ne eivät ole sellaisia, joista nuori ei usko selviävänsä. Tukea on mahdollista saada uudessakin koulussa.</p>	
<p>Asiasanat: Nivelvaihe hyvinvointi, etsivä nuorisotyö, Rajanylittäjät -hanke, Vapari -toiminta, toinen aste</p>	

ABSTRACT

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme:	Social studies
Author(s):	Janna-Maaria Kivistö
Thesis title:	A transitional period in young people`s lives
Pages (of which appendixes):	46 (2)
Date:	27.11.2012
Thesis instructor(s):	Päivi Muranen ja Timo Marttala
<p>The topic of my Bachelor´s thesis is the transitional stage when young people proceed from comprehensive school to secondary education. The thesis was commissioned by Ranua Border-crossers project, the aim of which is to find the necessary supporting measures for young people on the secondary stage. In this thesis I clarify which issues trouble most the young people in Ranua moving to secondary, how to support young people in secondary school, so that their concerns of would be recognized properly. I also looked into the Vapari extracurricularactivities to find out how useful they are and what they should be like. In addition, I have explained what The young peoples´ own solutions to their concerns are.</p> <p>The theoretical part of my thesis consist of the issues of concern to young people when they move to secondary education. This includes safeguarding the welfare (economic well-being, friends, family, healthy lifestyle), the young becoming independent and the risk of exclusion. In addition, I deal with outreach youth work and youth work legislation, if the school's support is not enough. I have utilized my own experiences to some extent, because the subject is personal to me. I myself have gone directly from comprehensive school to another town to school.</p> <p>The research material includes ninth-graders thoughts about the transition after comprehensive school and vocational school students thoughts in Ranua about the development of recreational support activities. I collected the research material by group and individual interviews, as well as in future workshops.</p> <p>The results reveal that recreational support is needed also in the future, although in 2012 a group could not be organized. Young people's own concerns revealed that although concerns have been raised, they are not the type which young people think that they cannot handle. It is possible to get support also in the new school.</p>	
<p>Keywords: Transitional period, Step welfare, outreach youth work, border-crossers, project, Vapari-activities, secondary education</p>	

Sisältö

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	6
	2.1 Onnistuvat opit Rajanylittäjät –hankkeen taustalla.....	6
	2.2 Opinnäytetyön tavoite	7
	2.3 Opinnäytetyön metodologia ja tutkimusmenetelmät	9
	2.3 Aineisto ja aineiston analyysi	11
	2.4 Eettisyys ja luotettavuus.....	13
3	SIIRTYMINEN TOISELLE ASTEELLE	15
	3.1 Nuoruuden kehitysvaihe	15
	3.2 Nivelvaihe	16
	3.3 Itsenäistyminen	17
4	HYVINVOINNIN TURVAAMINEN TOISELLA ASTEELLA.....	19
	4.1 Hyvinvoinnin määritelmä	19
	4.2 Terveelliset elämäntavat	19
	4.3 Ystävät ja perhe.....	21
	4.4 Toimeentulo toisella asteella.....	23
5	ETSIVÄ NUORISOTYÖ TUKENA TOISELLA ASTEELLA.....	26
	5.1 Riski syrjäytyä toisella asteella	26
	5.2 Etsivä nuorisotyö ja nuorisolaki.....	27
6	OPINNÄYTETYÖN TULOKSET.....	31
	6.1 Yhdeksäsluokkalaisten huolet siirtymisessä toiselle asteelle.....	31
	6.2 Nuorten omat ratkaisut huolenaiheisiin	34
	6.3 Miten nuoria tuetaan toisella asteella?	36
	6.4 Vapari –toiminnan hyödyllisyys	37
	6.5. Minkälaista Vapari -toiminnan tulisi olla?.....	38
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	39
	7.1 Johtopäätökset.....	39
	7.2 Pohdinta	40
	LÄHTEET.....	42
	LIITTEET	44
	Liite 1	45

1 JOHDANTO

Nuoruus voi olla suunnattoman mukava seikkailu, johon kuuluu paljon positiivisuutta. Nuoruuden toinen puoli voi olla itkua, kipua tai päämäärätöntä ajelehtimistä. Missään tapauksessa nuoruus ei ole kaikilla samanlaista. Millaiseksi nuoruus muodostuu, riippuu kavereista, asuinympäristöstä, vanhemmista, harrastuksista ja vaikutusmahdollisuuksista. Vaihtoehdot tulevaisuuteen ja ammatinvalintaan ovat suuret, joista nuoren täytyy itse tehdä päätös esimerkiksi mikä ammatti nuorta kiinnostaa. Nuoren keskeisimpiä asioita ovat: perhe, kaverit ja koulunkäynti, lisäksi vapaa-ajalla on suuri merkitys nuoren elämässä. (Leppälahti 2010, 1.)

Leppälahti määrittelee nuoruuden näin artikkelissaan Nuorisotutkimus -lehdessä. Leppälähden kirjoituksessa kiteytyy opinnäytetyöni aika hyvin. Opinnäytetyöni käsittelee nuorten nivelvaihetta, eli minun opinnäytetyössäni siirtymistä peruskoulusta toiselle asteelle. Mitä kaikkea tuohon aikaan kuuluu ja mitkä asiat tukevat esimerkiksi nuorten selviytymistä uudessa opiskelukaupungissa, itsenäistymisessä sekä koulun ja vapaa-ajan yhdistämisessä. Opinnäytetyössäni avaan myös etsivää nuorisotyötä ja viittaaan nuorisolain uusiin muutoksiin. Pidän tärkeänä nuorten hyvinvointia toisella asteella, jotta opiskelut sujuvat normaalilla tavalla, joten avaan myös sitä käsitettä.

Päädyin aiheeseen nuorten nivelvaihe, kun Ranualla alkoi keväällä 2011 Rajanylittäjät-hanke, jossa kehitetään nuorten nivelvaiheen tukitoimia toisella asteella oleville nuorille sekä lukiosta lähteville nuorille. Päätin rajata aiheeni yläkouluikäisiin, koska se aihe kiinnosti minua enemmän ja opinnäytetyön laajuuden puitteissa työ olisi ollut liian laaja jos olisin tarkastellut molempia siirtymisiä. Opinto-ohjaaja Riitta Kuha pyysi minua mukaan hankkeeseen, josta voisin tehdä myös opinnäytetyöni. Kiinnostuin aiheesta heti, koska aihe on minulle henkilökohtainen. Olen itse lähtenyt suoraan Ranuan yläasteelta ammattikouluun Tornioon. Omia kokemuksia olen liittänyt työhöni, jotta käsitys nivelvaiheesta avautuu paremmin lukijalle. Tavoitteenani opinnäytetyössä oli löytää keinoja, jotka tukevat ranualaisia nuoria toisella asteella ja ottaa selvää mitkä asiat yhdeksäsluokkalaisia askarruttaa toiselle asteelle lähtiessä.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Onnistuvat opit Rajanylittäjät –hankkeen taustalla

Teen opinnäytetyöni Rajanylittäjät -hankkeelle, joka on nuorisopalveluiden monialaisen yhteistyön kehittämishanke. Hankeaika on 2011- 2013. Rajanylittäjät -hanke on jatkoa jo Ranualla toteutetulle Onnistuvat Opit -hankkeelle. Ranualla on ollut vuosina 2009-2011 Onnistuvat Opit -niminen juurruttamishanke. Hankkeen tavoitteena on ollut tarjota nuorille moniammatillista apua ongelmissa, joihin eivät yhden sektorin palvelut riitä. Hankkeessa alettiin pohtia vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Miten nuorillamme menee? Mitä heille kuuluu? Mitkä asiat ovat hyvin? Mitä meidän pitäisi tehdä? On nuoria jotka eivät pääse peruskoulun jälkeen kouluun, herää huoli, että miten heillä menee. Mitä he tekevät elämällään? Hankkeen tavoitteena oli, että ketään ei jätettäisi yksin. Jokaiselle nuorelle tulisi löytyä jokin tukimuoto, jotta nuori ei jäisi työ- tai kouluelämän ulkopuolelle. Yhdenkin nuoren auttaminen eteenpäin on arvokasta, sitä korostetaan Onnistuvat Opit -hankkeessa. On nuoria jotka eivät tiedä mikä ammatti kiinnostaisi tai he haluavat pitää välivuoden. Nuoren jäädessä koulu- ja työmarkkinoiden ulkopuolelle yksi hyvä keino on työpajat, silloin nuori ei jää yhteiskunnan ulkopuolelle ollessaan vain kotona koko vuoden. Työpajatoiminnan kautta nuori voi löytää alan, jossa haluaa työskennellä tulevaisuudessa. (Oulasvirta-Niiranen 2010, hakupäivä 25.11.2011.)

Ranualla ei ole mahdollista mennä peruskoulun jälkeen muualle kuin lukioon tai kristilliseen kansanopistoon. Nuoren halutessa lähteä ammattikouluun on hänen muutettava toiselle paikkakunnalle koulun perässä. Uudella paikkakunnalla on kaikki uutta: koulu, kaverit, opettajat ja uusi oma asunto. Monesta tuntuu mukavalta ja jännittävältä lähteä toiselle paikkakunnalle kouluun, mutta moni miettii, että mitä teen vapaa-ajalla, saanko ystäviä koulusta ym. Onnistuvat Opit -hanke toteutti mallia, jossa kuljetaan nuoren mukana hänen siirtyessään toiselle asteelle ja tukea oli mahdollista saada koulun lisäksi kotikunnasta. Alussa on tärkeää, että nuorella on aikuinen jolta kysyä mitä vain esimerkiksi kouluun ja yksin asumiseen liittyvissä asioissa. (Lohi & Kuha 2010.)

Ranualla hanke toteutui hyvin. Onnistuva Opit -hankkeen puitteissa kymmenen sosionomiopiskelijaa koulutettiin tukemaan ranualaisia nuoria, jotka ovat koulun perässä

muuttaneet Rovaniemelle. Sosionomiopiskelijoista tuli Vapareita eli vapaa-ajan tukijoi-
ta, jotka koulutettiin tukihenkilöiksi keväällä 2010 ja yhden päivän koulutus oli syksyllä
2010, Peräpohjolan Opisto oli kouluttajana. Vaparit esimerkiksi kutsuivat nuoria ko-
koon, kävivät tapaamassa nuoria asuntoloissa, hakivat nuoria kahville ja pizzalle. Vii-
meinen tapaaminen oli syysloman jälkeen 2010, jolloin koko porukka meni yhdessä
keilaamaan. Tuki tuli tarpeeseen nuorille, jotka olivat aloittaneet opiskelut uudella paik-
kakunnalla. (Lohi & Kuha 2010.)

Vapari -toiminta jatkuu jälleen syksyllä 2012, ryhmässä ohjaajana toimii Rovaniemen
etsivä nuorisotyöntekijä. Etsivää nuorisotyötä tehdään niiden nuorten parissa jotka ovat
syrjäytyneet tai vaarassa syrjäytyä (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 22). Rovaniemen Ro-
motken -tilat ovat Vapari -toiminnan käytössä, joten toiminta sijoittuu pääosin sinne.
Tällä kertaa toiminta on tarkoitettu ranualaisten nuorten lisäksi myös kolarilaisille ja
kemijärveläisille nuorille. Vuonna 2010 nuoret kokivat huonona asiana sen, että toimin-
ta oli tarkoitettu vain ranualaisille nuorille. Heillä oli pelko, että heidät leimataan Vapari
-toiminnan vuoksi. Lisäksi Vapari -toiminnasta tiedottaminen nuorille oli puutteellista
ensimmäisellä kerralla, Rajanylittäjät -hankkeen aikana markkinointiin aiotaan panostaa
enemmän. Rajanylittäjät-hankkeen aikana on tarkoitus ottaa selvää, oliko toiminta mie-
lekkäämpää nuorten mielestä, kun muitakin paikkakuntia oli mukana. Toiminnasta on
tarkoitus tehdä pysyvä tukitoimi toisen asteen aloittaneille. Tulevaisuudessa on mahdol-
lista, että Vapari -toimintaa järjestetään myös muilla suosituilla opiskelupaikkakunnilla.
(Lohi 4.7.2012, keskustelu).

Onnistuvat opit -hankkeen tärkeimmät tulokset Ranualla ovat: moniammatillisuuden
vahvistuminen, nuorten tarpeiden ja tilanteiden tehostunut huomioiminen myös päätök-
senteossa. Vapari -toiminta, yhteistyön tehostuminen toisen asteen kanssa sekä koulu-
tusmarkkinat ja kouluvierailut vakinaistettiin. Rajanylittäjät -hanke on jatkoa Onnistuvat
Opit -hankkeelle. Rajanylittäjät-hankkeessa tavoitteena on lisätä tukitoimia ja kokeilla
miten ne toimivat. (Lohi & Kuha 2010.)

2.2 Opinnäytetyön tavoite

Opinnäytetyöni tavoitteena on saada selville mikä ranualaisia nuoria huolestuttaa siirtymisessä toiselle asteelle ja miten huoliin osataan vastata asianmukaisesti. Ranuan kasvatuksen ja hyvinvoinnin käsikirjassa mainitaan tiedonsiirrosta peruskoulun ja toisen asteen välillä. Hyvin toimivalla tiedonsiirrolla on tarkoitus edesauttaa opintojen joustavaa aloittamista, tukea opiskelijan onnistumista ja hyvinvointia sekä auttaa toista astetta ennakoimaan tilanteita, joissa opiskelija saattaa olla erityisen tuen tarpeessa. Oppilas-/opiskelijatietojen siirtämiseen tulee olla aina luottamuksellista ja opiskelijan edun mukaista, lisäksi tiedonsiirtoon tulee olla huoltajan lupa. Toisen asteen opetuksen ja ohjauksen kannalta olennaista siirrettävää tietoa ovat esimerkiksi poikkeuksellisen suuret poissaolomäärät yläkoulun aikana, opiskeluun liittyvät erityispiirteet yläkoulussa (esimerkiksi lukihäiriö tai muut oppimisvaikeudet) ja opiskelun järjestämiseen vaikuttavat psyko-sosiaaliset tekijät (esimerkiksi koulukiusaaminen). Tiedonsiirrossa ovat mukana ne henkilöt, jotka parhaiten tietävät opiskelijan kokonaistilanteesta, esimerkiksi opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja tai erityisopettaja. Toisella asteella tiedon vastaanottaa opinto-ohjaaja, joka vie tarvittavan tiedon eteenpäin ryhmänohjaajalle ja opiskelijahuoltoryhmälle. (Ranuan kasvatuksen ja opetuksen hyvinvoinnin käsikirja 2011, 21.)

Aina ei pelkkä tiedonsiirto riitä. Sen vuoksi Ranua on mukana Rajanylittäjät -hankkeessa, jonka tavoitteena on löytää lisää tarvittavia tukitoimia ranualaisille nuorille. Rajanylittäjät –hankkeen taustalla toimii Sosiaalikehitys Oy. Sosiaalikehitys Oy on palvelu, joka tarjoaa erilaisia, asiakkaan tarpeisiin suunniteltuja arviointipalveluita, kehittämistoimintaa tukevia palveluita, hankkeistamiseen ja hanketyöskentelyyn liittyviä palveluita, kyselyitä sekä koulutuksia ja konsultointeja. Sosiaalikehitys Oy:n asiakkaita ovat mm. eri ministeriöt, kunnat ja kuntayhtymät, maakuntien liitot, ELY-keskukset, järjestöt ja säätiöt, Raha-automaattiyhdistys, Sitra, erilaiset yhteisöt ja yritykset. Sosiaalikehitys Oy tuo myös asiantuntemuksensa laajoihin valtakunnallisiin hankkeisiin ja ohjelmiin. (Sosiaalikehitys Oy, hakupäivä 2012, 6.10.2012.) Kartoitin ranualaisten nuorten huolia koskien siirtymistä toiselle asteelle. Opinnäytetyöni ohjaajat Rajanylittäjät hankkeesta ovat vapaa-aikatoimen johtaja Anitta Jaakola ja opinto-ohjaaja Riitta Kuha.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Mitkä asiat huolestuttavat eniten nuoria siirryttäessä toiselle asteelle?

- 1.1 Nuorten omat ratkaisut huoliin
2. Miten nuoria tuetaan toisella asteella, jotta huoliin osattaisiin puuttua asianmukaisesti?
 - 2.1 Vapari -toiminnan hyödyllisyys
 - 2.2 Minkälaista Vapari -toiminnan tulisi olla?
- 2.3 Opinnäytetyön metodologia ja tutkimusmenetelmät

Käytän opinnäytetyössäni laadullista eli kvalitatiivista tutkimusotetta. Päädyin laadulliseen tutkimukseen, jotta tutkimusongelmilleni löytyisi ratkaisut. Saavuttaakseni parhaan mahdollisen tavan löytää ongelmiin ratkaisut, tarvitsin aineiston keruuseen yksilö- ja ryhmähaastatteluja. Valitsin haastattelumuodokseni teemahaastattelun, joka on laadullisen tutkimuksen eniten käytetty tiedonkeruumenetelmä, eikä ihme, sillä haastattelu on monipuolinen menetelmä tietojen keräämiseen. Teemahaastattelussa käytetään haastattelunrunkona eri teemoja, joiden mukaan haastattelu tapahtuu vuorovaikutuksessa haastateltavan ja haastattelijan välillä. Teemahaastattelu mahdollistaa haastateltavan oman äänen ja mielipiteiden kertomisen vapaammin, koska siinä ei käytetä lainkaan täsmällisiä ja kohdentavia kysymyksiä, vaan haastattelu etenee teemojen varassa alusta loppuun. Teemahaastattelu mahdollistaa haastateltavan omien ajatusten tulkinnan ja hänen asioille antamat merkitykset ovat keskeisiä ja samoin se, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. Teemahaastattelu on senkin vuoksi kiinnostava väline, koska jokaiselle haastateltavalle ovat täsmälleen samat teemat ja lopputulos on täysin kiinni haastateltavan vastauksista. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 27-48.) Teemahaastattelujen avulla pyrin saamaan vastaukset nuorten nivelvaiheeseen liittyvissä kysymyksissä.

Yleisimmin suosituin haastattelumuoto on yksilöhaastattelu, mutta viime aikoina ryhmähaastattelu on nostanut suosiotaan. Ryhmähaastattelu voidaan pitää keskustelun omaisena, jolloin kysymykset kysytään koko joukolta, silloin haastateltavat voivat vastata spontaanisti käsitellystä aiheesta. Ryhmähaastattelulla on erityinen merkitys silloin, kun halutaan tietää koko ryhmän mielipide jostain asiasta. Ryhmäläiset voivat tukea toisiaan vastauksissa ja huomata olevansa samaa mieltä muiden kanssa, vaikka aikaisemmin olisi ollut täysin toista mieltä asiasta. Vastausten saaminen on huomattavasti

nopeampaa ryhmässä, kuin yksilöhaastattelujen kautta. Ryhmähaastattelussa on haastattelijan oltava tarkkana, että keskustelu ei mene vain muutaman ihmisen keskinäiseksi keskusteluksi. Usein ryhmässä on muutama vahvempi persoona, jotka haluavat kertoa mielipiteensä hyvinkin kärkkäästi. Tämänkaltaisessa tapauksessa täytyy haastattelihoita olla kaksi, jotta keskustelun ohjaaminen helpottuu. Riskinä on myös se, että ryhmässä on sellaisia, jotka ei avaa suutaan ryhmähaastattelun aikana lainkaan, vaikka se suotavaa olisikin. Yksilöhaastattelussa vastauksen saa pääosin jokaiselta haastateltavalta henkilöltä. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 61-63.)

Käytin opinnäytetyössäni yhtenä aineistonkeruumenetelmänä tulevaisuusverstasta. Tulevaisuusverstaan tarkoituksena on kartoittaa nuoren ajatuksia tulevaisuuden suhteen. Meidän tulevaisuusverstaamme toimi seuraavanlaisesti. Ensimmäisessä vaiheessa laitoimme luokkatilan seinille viisi luentotaululehtiöpaperia. Taululle kirjoitimme kysymyksen: mitä haasteita/ongelmia/vaikeuksia odotatte syksyllä olevan? Seuraavaksi ja oimme jokaiselle oppilaalle tussin, jonka jälkeen alkoi hiljainen työskentely. Tämä tarkoitti sitä, että ei saanut puhua lainkaan ja jokainen lähti kirjoittamaan seinillä oleville papereille vastauksen kysymykseen. Aikaa annoimme n. 15 minuuttia jonka jälkeen oppilaat palasivat paikoilleen ja luimme ääneen jokaisen kirjoituksen. Sen jälkeen jokaisella oli neljä ääntä käytettävissä, jotka he antoivat niille ongelmille/haasteille/vaikeuksille, jotka heidän mielestään olivat haastavimmat ja tärkeimmät vastaukset alkuperäiseen kysymykseen. Äänet annettuaan jokainen palasi jälleen paikalleen ja poimimme opinto-ohjaajan kanssa viisi eniten saanutta ongelmaa ja kirjoitimme ne ylös taululle.

Toisessa vaiheessa kirjoitimme taululle uuden kysymyksen, joka oli: ratkaisut? Laitoimme seinille uudet paperit ja oppilaat lähtivät hiljaisen työtavan tavoin kirjoittamaan viidelle eniten saaneelle ongelmalle ratkaisut. Ratkaisuja sai kirjoittaa sekaisin paperille, ei tarvinnut kohdistaa ratkaisua minkään ongelman alle. Aikaa annoimme jälleen n. 15 minuuttia, jonka jälkeen luimme ratkaisut ääneen. Sen jälkeen yhdessä oppilaiden kanssa keskustellen numeroimme ratkaisut oikeiden ongelmien alle. Sen jälkeen jokainen sai jälleen neljä ääntä, jotka he antoivat mielestään parhaimmille ratkaisuille. Äänet annettuaan laskimme opinto-ohjaajan kanssa parhaimmat ratkaisut kunkin ongelman alle ja kirjoitimme ne taululle.

Kolmannessa vaiheessa jaoin luokan viiteen eri ryhmään. Jako tapahtui sen numeron mukaan, kuinka monta haastavinta ongelmaa kirjoitimme taululle. Ryhmille jaoin jokaiselle yhden ongelman ja siihen ratkaisun, josta heidän tuli tehdä esitelmä, josta ilmenee konkreettisesti miten esimerkiksi sopeutuminen uuteen kouluun tapahtuu tai miten päihteettömyys onnistuu uudella paikkakunnalla. Ryhmille annoimme työskentelyaikaa 20 minuuttia, jonka jälkeen jokainen ryhmä esitti ratkaisunsa koko luokalle. Tulevaisuusverstaasiin osallistui yhteensä 56 oppilasta, verstaata oli yhteensä kolme.

2.3 Aineisto ja aineiston analyysi

Keräsin aineistoni kevään ja syksyn 2012 -aikana. Menetelminä käytin tulevaisuusverstasta, yksilöhaastattelua sekä ryhmähaastattelua. Kohderyhmänä minulla on ollut 56 Ranuan yläkoulun yhdeksäsluokkalaista oppilasta, jotka osallistuivat tulevaisuusverstaasiin keväällä 2012, kolme Ranuan yläkoulun yhdeksäsluokkalaista, jotka olivat hakeneet toiselle paikkakunnalla kouluun sekä ryhmähaastattelu 15 ranualaiselle nuorelle, jotka ovat jo aloittaneet toisen asteen Rovaniemellä syksyllä 2011. Kaiken kaikkiaan yhdeksäsluokkalaista Ranuan yläkoululla oli vuonna 2011 – 2012 72, eli n. 78 % yhdeksäsluokkalaisista osallistui tulevaisuusverstaasiin. Tavoitteena oli tavoittaa jokainen yhdeksäsluokkalainen, mutta valitettavasti osa oli pois koulusta päivinä, jolloin tulevaisuusverstaata pidettiin.

Keväällä 2012 haastattelin kolmea ranualaista yhdeksäsluokkalaista nuorta, jotka olivat hakeutuneet yhteishaussa toiselle paikkakunnalle kouluun. Opinto-ohjaaja hankki haastateltavat minulle sillä perusteella, että he olivat hakeutuneet toiselle paikkakunnalle kouluun, ja he olivat halukkaita tulemaan haastatteluun. Minun teemoinani oli heille: uusi paikkakunta ja koulu, ystävät ja perhe, asuminen uudella paikkakunnalla, raha, vapaa-ajan ja koulun yhteensovittaminen sekä mahdolliset ongelmat. Teemat olivat mielestäni hyviä, nuoret osasivat kertoa niiden mukaan tulevasta syksystä ja muutosta toiselle paikkakunnalle (Liite 1).

Nauhoitin jokaisen haastattelun ja kirjoitin haastattelut sanasta sanaan tietokoneelle eli litteroin aineiston. Kävin nauhoittamani aineiston moneen kertaan läpi, jotta varmistuin

siitä, että olen varmasti kirjoittanut haastateltavan sanomiset oikein. Litterointi voidaan tehdä joko koko tekstistä tai valikoiden, esimerkiksi teemoittain tietyistä aiheista. Aineiston litterointi on yleisempää, entä nauhoitteista päätelmien teko suoraan. Litterointi on hyvä aloittaa mahdollisimman nopeasti haastatteluista, jolloin aineisto on vielä tuoretta. Minä litteroin aineistoni nopeasti haastatteluiden jälkeen. Aineiston analyysi helpottuu litteroinnin myötä. Litteroin myös tulevaisuusverstaat, jotta tulosten tarkastelu helpottui. Litteroitua aineistoa minulla on 31 sivua. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 217.)

Keväällä 2012 kävimme opinto-ohjaajan kanssa haastattelemassa ryhmää Rovaniemellä. Ryhmään kuuluvat olivat ensimmäistä vuotta opiskelemassa toisella asteella. Meidän ryhmähaastattelussamme oli paikalla 15 nuorta, joten ryhmämme oli todella suuri. Haastattelua helpotti kuitenkin se, että nuoret tunsivat toisensa jo ennestään, joten jokainen uskalsi kertoa oman mielipiteensä. Meille selvisi haastattelusta, että miten he ovat kokeneet siirtymisen toiselle asteelle. Siirtyminen oli jokaiselle ollut loppujen lopuksi aika helppo, ensimmäiset kolme kuukautta olivat vaikeimmat. Sen ymmärtää hyvin, koska heistä jokainen muutti kotoa pois siirtyessään toiselle asteelle. Kyselimme heiltä myös miten he ovat kokeneet tukitoimien tarpeellisuuden, jotka Ranuan kunta on tarjonnut nuorille ja olivatko he osallistuneet Vapari -toimintaan Rovaniemellä. Otamme nuorten mielipiteet huomioon ja kehitämme yhdeksäsluokkalaisten tukitoimia jo toisella asteella olevien kommenttien avulla. (Rovaniemellä asuvat ranualaiset toisen asteen opiskelijat 14.3.2012, haastattelu.)

Keväällä 2012 olin mukana pitämässä tulevaisuusverstaita yhdeksäsluokkalaisille. Tulevaisuusverstaan toteutuksessa oli mukana myös opinto-ohjaaja Riitta Kuha. Tulevaisuusverstaan avulla saimme selville mitkä asiat nuoria huolestuttavat siirtyessä toiselle asteelle ja yleisesti millä mielellä nuoret ovat tulevaisuudestaan, sekä mitä he odottavat mahdolliselta uudelta koululta ja opiskelupaikkakunnalta. Kirjoitin tulevaisuusverstaaitten tulokset tietokoneelle, josta minun oli helppo alkaa analysoimaan tuloksia.

Valitsin analysointimenetelmäksi sisällönanalyysin. Sisällönanalyysin menettelytapana on analysoida dokumenttia eli minun tapauksessani hankittuja aineistoja. Tällä analyysimenetelmällä pyritään saamaan tutkittavasta aiheesta tiivistetty ja yleinen muoto. On otettava huomioon, että tutkija helposti kuvaa aihettaan hyvinkin laajasti ja tarkasti,

mutta hän ei ole kyennyt saamaan tutkimuksessaan mielekkäitä johtopäätöksiä, vaan tutkija esittelee järjestetyn aineiston ikään kuin tuloksina. Päämääränä kuitenkin on saada analysoinnin avulla materiaali tutkimuksen johtopäätöksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 103.)

Valitsin analysointitavakseni teemoittelun. Teemoittelu tarkoittaa sitä, että analyysivaiheessa tarkastellaan aineistosta esille nousevia piirteitä, jotka toistuvat useasti. Ne saattavat pohjautua teemahaastattelun teemojen mukaan, ja oletettavaa onkin, että alkuperäiset teemat nousevat esiin. Lisäksi yleensä teemoja nousee esiin myös haastattelun teemojen ulkopuolelta, jotka usein ovat alkuperäisiä teemoja kiinnostavimpia. Analyysistä esiin nostetut teemat pohjautuvat analysoijan tulkintoihin haastateltavien sanomisista. On epätodennäköistä, että haastateltavat vastaavat kysymykseen täysin samalla lailla, mutta tutkija itse päättää kuuluuko vastaukset samaan kastiin, esimerkiksi kysyttäessä käyttääkö päihteitä toinen voi sanoa, että käyttää päihteitä noin kerran kuukaudessa ja toinen sanoo, että käyttää päihteitä epäsäännöllisin ajoin, mutta käyttää kuitenkin. Tutkija helposti laittaa vastaukset saman vastauksen alle: käyttää päihteitä joskus. Kuitenkin todellisuus voi olla toinen. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 173.) Litteroinnin ja tulevaisuusverstaitten kirjaaminen tietokoneelle helpotti teemoittelua. Tulosten perusteella tärkeimmät teemat olivat: opiskeluista suoriutuminen, johon kuuluvat koeviikko ja uudessa koulussa opiskelun rankkuus, vapaa-ajan ja koulun yhteensovittaminen, johon kuuluvat vapaa-ajan väheneminen ja vastuunotto omista tekemisistä ja oman elämän hallinta, johon kuuluvat raha, päihteettömyys, kaverit ja sopeutuminen uuteen ympäristöön. Teemat olivat lähes samat mitkä olivat haastattelun rungossakin.

2.4 Eettisyys ja luotettavuus

Noudattaessa tutkimuseettisiä toimintaperiaatteita tulee olla tarkka opinnäytetyön teon aikana. Aivan aluksi kerron mitä olen tekemässä ja miksi. Kerron taustoja, eli opinnäytetyöni toteuttajan, vastuuhenkilöt ja vastuutahot, minun tapauksessani opinto-ohjaaja ja vapaa-aikatoimen johtaja sekä tahona toimii Rajanylittäjät -hanke. Kerron myös, että osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Sen jälkeen tiedon hankinnassa on yksittäiseltä ihmiseltä tai ryhmältä kysyttävä saako saatuja tietoja käyttää osana

opinnäytetyötä. Minun opinnäytetyössäni kyse on kahdesta ryhmästä ja kolmesta haastateltavasta. He ovat kaikki alaikäisiä joten tutkimukseen lupa on kysyttävä myös nuorten vanhemmilta. Minun tapauksessani luvan vanhemmilta kysyi opinto-ohjaaja, koska taustalla oli kunnan Rajanylittäjät -hanke. Tiedon hankinnassa on tärkeää, että niille joilta tietoa hankitaan, kerrotaan mihin tiedot tulee ja milloin ne ovat nähtävillä ja missä. On hyvä mainita myös se, kuinka kauan tiedot tulevat näkymään ihmisille. Korostan, että henkilötietoja en käytä lainkaan opinnäytetyössäni eivätkä ne tule näkyviin opinnäytetyössäni millään lailla. Kaikista tärkeintä on, että on alusta asti täysin rehellinen vastaajille, eikä jätä mitään oleellista kertomatta. Opinnäytetyötä tehdessä rehellisesti toimiminen, eli kohderyhmälle informointi heitä koskevissa asioissa on tärkeää, silloin pitää vain toivoa, että saan vastauksia kysymyksiini, oppilailta ei tarvitse osallistua haastatteluihin mikäli he eivät itse niin halua. (Arja Kuula 2002, hakupäivä 30.12.2011.)

Tietosuoja määrittelee tutkimustani siinä kohdin, että on kerrottava käytetäänkö henkilötietoja mihinkään. Aineiston pitää olla sellaista, josta ei voida tunnistaa henkilöä millään lailla. Minun opinnäytetyössäni ei ole merkitystä vastaajien henkilötiedoilla, sen vuoksi en niitä heiltä edes kysy. Vastaajalla on helpompi tilanne olla haastateltavana, kun hän vastaa nimettömänä eikä omalla henkilöllisyydellään. Henkilöllisyysasioita määrittelee myös Henkilötietolaki. Riski haastateltavan tunnistamiseen on paljon suurempi jos henkilötietoja näkyy aineistossa. (Arja Kuula 2002, hakupäivä 30.12.2011.)

Teoriaa kirjoittaessa on oltava rehellinen. Teksti joka ei ole omaa on myös kirjattava lähteenä opinnäytetyöhön. Vaikka olisi vain yksi lause kirjoitettu jonkun toisen tekstistä, se tulee näkyä työssä. Plagiointia ei ole sallittu lainkaan, eli toisen ihmisen tekstiä, ideoita ynnä muuta ei tule käyttää omana tietonaan. Työn on oltava kaikilta osin opiskelijan oma työ, eikä kenenkään muun kopio. (Viinamäki 2008, 8.)

3 SIIRTYMINEN TOISELLE ASTEELLE

3.1 Nuoruuden kehitysvaihe

Nuoruus määritellään siten, että lapsi kehittyy nuoresta aikuiseksi. Nuoruusikä käsittää yleisesti ikävuodet 11/12 – 22 vuotta. Opinnäytetyöni käsittelee nuoruuden toista astetta, jota kutsutaan varsinaiseksi tai keskinuoruudeksi (15 – 17 vuotta). Nuori tekee juuri tässä vaiheessa tärkeitä päätöksiä koskien omaa elämää. Valintoja ovat esimerkiksi koulutus- ja ammatinvalinta, arvot ja elämäntapa. Identiteettinsä vahvistumiseen nuori tarvitsee rinnalleen ihmisiä, joihin voi samaistua, täten vertaistuen merkitys on suuri. (Tikkanen 2012, 17-21.)

Nuoruuden kehityksellisenä tehtävänä on Aalbergin ja Siimeksen mukaan saavuttaa itse hankittu autonomia eli itsenäisyys. Itsenäisyyden saavuttamiseksi on nuoren ratkaistava ikäkauteen kuuluvat kehitykselliset tehtävät. Ensimmäisenä tehtävänä on irrottautuminen vanhemmista, heidän tarjoamasta turvasta ja heihin kohdistuvista toiveista sekä vanhempien löytäminen uudelleen aikuisen tasolla. Toisena tehtävänä on puberteetin johdosta muuttuvan ruumiinkuvan, seksuaalisuuden ja seksuaalisen identiteetin jäsentäminen. Kolmas ja viimeinen tehtävä on ikätovereiden apuun turvautuminen nuoruusiän kasvun ja kehityksen aikana. (Aalberg & Siimes 2007, 67-70.)

Murrosiän alkuvaiheesta lähtien nuori alkaa irrottautua vanhemmistaan ja kaverit saavat tärkeämmän merkityksen nuoren elämässä. Syinä vanhemmista irtaantumiseen ovat muun muassa heräävä seksuaalisuus ja itsenäistymisen tarve. Irrottautumisen seurauksena voi tulla yksinäisyyttä. Yksinäisyyden pelkoon nuori turvautuu kavereihinsa. Kaveriryhmä on välttämätöntä nuoren identiteetin vahvistumisessa. Nuoren on vaikea luoda kahdenkeskisiä suhteita, koska nuori kokee sen liian intiimiksi vielä tässä nuoruuden vaiheessa. Ikätoverien ryhmällä ei tarvitse olla muuta päämäärää kuin ryhmäidentiteetin luominen ja yksilöllisen identiteetin luominen. (Aalberg & Siimes 2007, 68-73.)

Varsinaisessa nuoruudessa 15 – 17 -vuotiaana, ristiriidat vanhempien kanssa ovat alkaneet helpottua ja konfliktit vähentyä. Nuoren persoonallisuus alkaa selkiytyä tässä ikä-

vaiheessa, kun hän samaistuu omiin vanhempiinsa sekä ikätovereihinsa. Nuori alkaa viimein sopeutua muuttuneeseen ruumiinkuvaansa ja seksuaalisuuden kehitys on keskeistä. (Väestöliitto 2012, hakupäivä 21.9.2012.)

3.2 Nivelvaihe

Nivelvaiheella tarkoitan työssäni siirtymistä peruskoulusta toiselle asteelle. Nivelvaiheessa on jokainen yhdeksäsluokkalainen, jotka miettivät mihin kouluun haluaa lähteä seuraavana syksynä. Ei ole väliä lähdetkö ammattikouluun tai lukioon toiselle paikkakunnalle, vai siirrytkö yläkoulun puolelta toiselle puolelle tietä lukioon. Joka tapauksessa olet nivelvaiheessa oleva nuori. Nuorten nivelvaiheeseen liittyy monenlaisia asioita. Hakeutuminen toiselle asteelle, mahdollisesti muutto kotoa pois, uudet luokkakaverit ja nuoren vastuu omasta elämästä kasvaa.

Yleisesti puhuttaessa perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaihe ei ole vain kahden kouluasteen välinen taitekohta, jossa tehdään valintoja jatko-opinnoista.

Nivelvaihe on hyvä ymmärtää pidempänä ajanjaksona, jossa nuoret tekevät tärkeitä päätöksiä koskien tulevaisuuttaan ja pyrkimyksiään jatko-opintoihin ja ammattiin liittyen. Onnistunutta nivelvaihetta edistää muun muassa peruskoulun kattava uranvalinnanohjaus. Nivelvaiheen kysymyksiä ovat muun muassa perusopetuksen sisällöt ja opetusjärjestelyt, oppilaanohjaus ja lisäopetus sekä toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen ja koulutusalan tai -väylän vaihto. On nuoria jotka siirtyvät suoraan työelämään peruskoulun jälkeen, jolloin hakeutuminen toisen asteen opintoihin siirtyy. (Opetusministeriö 2005, 10-11.)

Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaihe näyttää olevan kriittinen vaihe opiskelun jatkumiselle niiden nuorten kohdalla, jotka erilaisista syistä ovat syrjäytymisvaarassa ensin opiskellessa ja myöhemmin työelämässä. Mitä pidempi aika menee siirtymiseen, sitä ongelmallisempaa on opintojen uudelleen aloittaminen ja loppuun saattaminen. Eri-tyistä tukea tarvitsevat ne nuoret, jotka jättävät kokonaan hakeutumatta toisen asteen koulutukseen, hakijat jotka jäävät ilman opiskelupaikkaa, peruuttavat saamansa opiske-

lupaikan tai eivät aloita lainkaan opintoja tai keskeyttävät opintonsa heti koulutuksen alkuvaiheessa. (Opetusministeriö 2005, 11.)

3.3 Itsenäistyminen

Nuoret tarvitsevat ympärilleen turvalliset vanhemmat tai aikuiset ylipäättään, jotka eivät hylkää heitä. Lapsuuden kiintymyssuhteet kantavat nuorta nuoren elämässä myös itsenäistymisen aikana. Itsenäistyminen on nuorelle helpompaa, kun lapsuus on ollut turvallinen ja kiintymyssuhde tavallinen. Itsenäistyminen ei missään tapauksessa tarkoita sitä, että suhde turvallisiin vanhempiin katkeaa. Käsitys siitä, että aggressiivinen käytös vanhempia kohtaan, törkeät puheet, selittämättömät öiset poissaolot, rankka päihteiden käyttö ja varhain aloitettu seksielämä olisivat merkkejä normaalista nuoruudesta, asia on kuitenkin päinvastoin. Nuoren tehdessä edellä mainittuja asioita hänen nuoruusaikansa ei ole ollut suunta itsenäiseen ja normaaliin kehitykseen. Päinvastoin, ne ovat yrityksiä rynnätä aikuisuuteen ennen aikaisesti ja katkaista kiintymyssuhteet vanhempiin ilman suremista ja loppuun ajattelemista. (Sinkkonen 2010, 85-85.)

Minulla itsenäistyminen alkoi suoraan yläasteen jälkeen, jolloin lähdin ammattikouluun noin 200 kilometrin päähän kotoa ja vanhemmista. Muutin opiskelija-asuntolaan jossa oli asuntolavalvoja joka huolehti meistä siellä. Hän patisteli monena aamuna kouluun ja asuntolassa asuvat saivat kolme kertaa päivässä ilmaisen ruoan. Siinä mielessä oma siirtymiseni oli helppo, kun muutin tavallaan valmiiseen, ei tarvinnut hankkia omaa asuntoa, astioita tai huonekaluja. Aluksi muutamia kertoja aamuisin tuli nukuttua ensimmäisten tuntien ohi, se tuntui niin helpolta. Asuntolanvalvojaakaan ei niinä aamuina näkynyt ja äiti ei ollut herättämässä. Ei mennyt kauaakaan kun itse huomasi, että miksi tätä koulua käydään, opettajat olivat siellä meitä opiskelijoita varten. Vastuu omista tekemisistä tuli kuin itsestään, enkä ole katunut päivääkään, että lähdin niin nuorena ammattikouluun toiselle paikkakunnalle.

Haastatteluissa tuli esille, että jokainen haastateltava on jo nyt mielestään itsenäinen. Jokainen kertoi osaavansa laittaa ruokaa ja pestä pyykkiä. Kaksi haastateltavaa oli hakenut opiskelija-asuntoa ja yksi oli menossa asuntolaan. Näissä tapauksissa opiskelija-

asunnot ovat sellaisia, että siinä on kämppäkaveri, eli joko kolmen hengen solu tai sitten kahden hengen asuntoja. Yksi haastateltavista kertoi, että ei hän uskaltaisi vielä muuttaa yksin mihinkään, on helpompaa, kun asunnossa asuu myös toinen, vaikka alussa kämppäkaveri ei olisikaan tuttu. Yhtä haastateltavaa mietitytti se, että onko uusi kämppäkaveri mukava ja että tuleeko hänen kanssaan toimeen. Hän joka on menossa asuntolaan, kertoi, että päätös oli selvä, kun mahdollisuus asuntolaan on. Perusteluina hän kertoi, että koulu on lähellä ja rahaa säästyy. (Yhdeksäsluokkainen poika & kaksi tyttöä 29.5.2012, haastattelu.) Tulevaisuusverstaissa nuoret ilmaisivat huolensa asumisen suhteen. Miten teen vuokrasopimuksen? Miten osaan asua yksin?

4 HYVINVOINNIN TURVAAMINEN TOISELLA ASTEELLA

4.1 Hyvinvoinnin määritelmä

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen puitteissa sosiaali- ja terveysministeriö yhteensovittaa toimintakykyä. Tavoitteena on, että hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen otetaan huomioon kaikissa kuntien päätöksissä ja toimissa. Jokaisella kunnalla on vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä toimia, joilla lisätään väestön hyvinvointia ja sosiaalista osallisuutta sekä terveyttä ja alueillaan. Väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi kuntien tulee lisätä turvallisuutta ja osallisuutta, torjua köyhyyttä ja syrjäytymistä. Suosia terveellisiä elämäntapoja, vähentää päihteiden käyttöä, sairauksia ja terveyseroja, lisätä ehkäisevän työn osaamista ja ongelmiin ajoissa puuttumista, sekä huolehtia terveellisestä elinympäristöstä ja työympäristöstä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, hakupäivä 21.9.2012.)

Sosiaali- ja terveysministeriö määritteli hyvinvoinnin näin. Kunnilla on vastuu omien kuntalaisten hyvinvoinnista. Aukaisin opinnäytetyöhöni tarkemmin seuraavia hyvinvoinnin tärkeitä osa-alueita: terveelliset elämäntavat, ystävät ja perhe sekä taloudellinen hyvinvointi. Mielestäni ne ovat tärkeimmät ajatellen toisen asteen aloittavia nuoria, koska jokainen asia kuuluu nuoruuteen ja itsenäistymiseen. Terveelliset elämäntavat takaavat sen, että nuori jaksaa käydä koulua ja jaksaa vapaa-ajallakin sekä nuori pysyy paremmin terveenä. Ystävät ja perhe taas takaavat sen, että nuorella on vapaa-ajalla mielekästä tekemistä, joka myös vaikuttaa positiivisesti koulunkäyntiin. Taloudellinen hyvinvointi on tärkeää, jotta nuori voi ottaa vastuuta omista menoista ja tuloista, monelle nuorelle rahan käyttö järkevästi on aluksi vaikeaa, mutta ajan kanssa nuori huomaa osaavansa hallita omaa talouttaan.

4.2 Terveelliset elämäntavat

Kysyttäessä Ranuan yhdeksäsluokkalaisilta mitä tarkoittavat terveelliset elämäntavat, esille nousivat; riittävä yöuni, terveellinen ruoka ja päihteettömyys. Itse lisäisin tähän vielä liikunnan merkityksen. Nuoren muuttaessa ensimmäistä kertaa kotoa pois, voi elämä olla aluksi vauhdikasta. Ei tule nukkuttua hyvin, käydään kavereiden kanssa syömässä ulkona tai kun vanhempien silmät eivät ole tarkkailemassa voidaan kokeilla päihteitä. Nuoren itsenäistyessä on nuoren itse otettava vastuu omista tekemisistään. Se voi olla aluksi haastavaa, mutta ajan myötä siihen oppii. Nuoren muuttaessa kotoa pois, on hänen syömisensä hänen omalla vastuullaan. Monipuolinen ruoka auttaa jaksamaan koulun haasteista ja harrastuksissa jaksamisessa. Koulun ruoka voi olla toisella asteella olevan nuoren päivän ainoa lämmin ateria, joten sen laatuun tulee todella kiinnittää huomiota. Koulun ruoissa tulisi ottaa huomioon opiskelijoiden makutottumukset ja ruokailutilan tulisi olla viihtyisä. Aikuisten antamaa mallia ruoasta ei tule unohtaa, eli tulisi suosia rasvattomia ja vähärasvaisia elintarvikkeita. Hedelmiä tulisi olla nykyistä enemmän esimerkiksi salaateissa tai jälkiruokana. Valitettavasti ruoan kustannukset tulee ottaa huomioon. Nuoren tulisi syödä viisi kertaa päivässä tasaisin väliajoin eli päivän aikana tulisi nauttia aamupala, lounas, välipala, päivällinen ja iltapala. Lounaan ja päivällisen tulisi olla lämpimiä ruokia. Tämä takaa sen, että nuori jaksaa harrastaa ja käydä koulua. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén 2003, 135-138.)

Monilla nuorilla on nykypäivänä paljon taskurahaa, joka helposti käytetään kahviloissa tai ravintoloissa syöden. Satunnaisesti pikaruosta syömisestä ei ole mitään haittaa, mutta jos nuoren pääasiallinen ruoka on pikaruoka, hänelle tulee pian puutetta suojaravintoaineista. Pikaruoissa on yleensä paljon suolaa, sokeria, ravintorasvoja, joiden vuoksi nuori voi huomaamattaan lihoa. Nuoren tulee muistaa, että suojaravintoaineet ovat välttämättömiä kasvun ja kehityksen, fyysisen kunnon ja suorituskyvyn kannalta. Ruokailutottumukset näkyvät myös nuoresta ulospäin: terveellinen, monipuolinen ruokavalio auttaa pitämään painon normaalirajoissa sekä vaikuttaa kohentavasti mm. hiusten ja ihon kuntoon. (Aaltonen ym. 2003, 134-135.)

Riittävä yöuni on tärkeää nuoren kasvun ja kehityksen kannalta. Nuoren olisi hyvä nukkua 8-9 tuntia yössä. On monia syitä miksi uni on ihmisille niin tärkeää, yksi syy siihen on, että unen tarkoitus on antaa elimistölle mahdollisuus rakentaa ja korjata itseään. Nuoren ja myös aikuisen aivot tarvitsevat lepoa, jotta ne jaksaa toimia päivällä. Nuoren elimistö erittää kasvuhormonia yöllä ja unen aikana keho ei saa ravintoa, jolloin kasvu-

hormonin erityis saattaa olla elimistön keino estää ravinnonpuutteen haitat. Uni on välttämätöntä ihosolujen uusiutumiselle, kuona-aineiden poistumiselle, hivenaineiden ja hormonien kierrolle. Puhuttaessa nuorten siirtymisestä toiselle asteelle unella on merkitystä myös oppimiseen. Aivot järjestelevät yön aikana päivän tapahtumia ja tallentavat ne muistiin. (Aaltonen ym. 2003, 141.)

Liikunnan merkitystä hyvinvoinnille ei tule aliarvioida. Liikunnan tulisi kuulua jokaisen nuoren elämäntapaan. Liikunta vaikuttaa myönteisesti nuoren hyvinvointiin ja toimintakykyyn, kun nuori harrastaa sitä säännöllisesti. Tarkoituksenmukainen liikunta parantaa luontaista vastustuskykyä, pienentää moniin tulehduksiin sairastumisen riskiä, lyhentää sairastamisaikoja ja lisää yleistä fyysistä hyvinvointia. Liikunta auttaa nuorta saamaan hyvää ja mielekästä tekemistä vapaa-ajalle, saavuttamaan myönteisemmän kehonkuvan itsestään, kehittämään liikunnallisia valmiuksia ja kykyjään sekä saavuttamaan paremman fyysisen kunnon, ryhdin ja terveydentilan. Liikunnalla on merkitystä myös nuoren mielenterveydelle. Nuoren mielenterveyden perustana on muun muassa hyvä fyysinen kunto ja terveys, realistinen minäkuva, riittävä itsetunto ja omanarvontunne. Liikunta on tärkeää jokaiselle nuorelle, harrastaisi sitä vähän tai paljon, kunhan sitä harrastaa. (Aaltonen ym. 2003, 144-146.)

Tulevaisuusverstaissa kävi ilmi, että moni yhdeksäsluokkalainen oli huolissaan päihteistä uudella paikkakunnalla. Toisaalta se on täysin ymmärrettävää, kun pieneltä paikkakunnalta lähdetään isoon kaupunkiin, niin näkeehän siellä vaikka minkä näköistä kadun talleajaa. Silti nuorten tulisi tietää, että päihteiden käyttö on täysin nuoresta itsestä kiinni. Jos kaveriporukassa käytetään päihteitä, se ei tarkoita sitä, että kaikki kaveriporukan nuoret käyttävät tai pitää alkaa käyttämään. Yksilöhaastatteluissa tuli ilmi, että nuorilla on oma tahto niin vahva, että he kyllä pärjäävät päihteettömällä tiellä toisella asteella. Jokainen haastateltava sanoi, että he uskaltavat sanoa tiukasti ei. (Tulevaisuusverstaas 13.3.2012, havainnointi/haastattelu; Yhdeksäsluokkalainen poika & kaksi tyttöä 29.5.2012, haastattelu.)

4.3 Ystävät ja perhe

Läheiseen ystävyysuhteeseen kuuluu kiintymystä, mieltymystä, yhteenkuuluvuuden tunnetta, samaistumista, uskollisuutta, rehellisyyttä ja luottamusta toiseen ihmiseen. Kaikista tärkein ja läheisin suhde on parhaan ystävän kanssa, jonka kanssa on yhteistä menneisyyttä. Kyseessä on kahden ihmisen läheinen emotionaalinen ja sosiaalinen side, johon liittyy paljon positiivisuutta. Ystävykset jakavat toistensa kanssa ilot, surut, pettymyksen ja onnistumisen tunteet sekä omat ongelmansa. He uskoutuvat toisilleen ja tarvittaessa lohduttavat. Ymmärretyksi tuleminen on tärkeää. (Aaltonen ym. 2003, 91.)

Tulevaisuusverstaissa nousi esille, kuinka kova ikävä nuorille tulee Ranuan kavereita ja perhettä, kun koulun perässä muutetaan toiselle paikkakunnalle. Yhteydenpitoa jokainen aikoi jatkaa syksyllä, mutta suhde läheisiin ihmisiin voi silti muuttua. Uudella paikkakunnalla tulevat uudet kaverit ja uudet piirit kokonaan, kuitenkin vanhoja ystäviä ei saa unohtaa. On muistettava, että Ranualla on oma perhe jonka puoleen voi kääntyä milloin vain, on mielenpäällä iloisia asioita tai huonompia asioita. Yksilöhaastatteluissa nuoret sanoivat, että tulevat kotiin lähes joka viikonloppu, joten läheisten näkeminen on mahdollista viikonloppuisin. Viikonloppu on kuitenkin niin rajallinen, että nuoren tulee itse jakaa aikansa niin, että hän ehtii nähdä kaikkia ihmisiä joita haluaa. (Tulevaisuusverstaas 13.3.2012, havainnointi/haastattelu; Yhdeksäsluokkalainen poika & kaksi tyttöä 29.5.2012, haastattelu.)

Itse ollessani toisella asteella tulin joka viikonloppu kotiin Ranualle. Tähän oli syynä se, että asuntolaan ei saanut jäädä viikonlopuksi lainkaan. Ajoittain tuntui todella raskaalta joka perjantai nousta linja-autoon ja lähteä kotiin. Tuntui aina, että sunnuntai tuli niin nopeasti, että ei ehtinyt kuin pyörähtää kotona ja taas sitä menttiin. Silti pidän arvokkaana asiana sitä, että viikot opiskeltiin luokkalaisten kanssa ammattikoulussa ja viikonloppuisin sai olla perheen ja ystävien kanssa Ranualla. Itselläni ei muuttunut suhde lähimpiin ystäviini Ranualla, mutta semmoisia kavereita, joita näki muutenkin harvemmin, ei tullut enää nähtyä lainkaan. Tähän on isolta osalta syynä se, että viikonloput todella olivat niin lyhyitä, että ei ehtinyt nähdä kaikkia kavereita, vaikka alussa olisi halunnutkin. Ystävyys Ranuan kavereiden kanssa vahvistui, kun osa lähti yläasteen jälkeen suoraan toiselle paikkakunnalla, enää ei nähty joka päivä vaan viikonloput olivat näkemistä varten. Ollessani viikot toisella paikkakunnalla koulussa, emme pitäneet yhteyttä Ranuan ystävien kanssa opiskelujeni alun jälkeen, mutta aina kun viikonloppu koitti, yhteydenpito jatkui. En kokenut, että olisin viikolla tarvinnut edes yhteydenpitoa ranualaisten

ystävien kanssa. Ammattikoulussa oli niin paljon kavereita ja touhua, että ei yhteydenpitoa edes kaivannut.

Ystäviä voi olla monia, mutta jokaisella tulisi olla sellainen ystävyysuhde joka on läheisempi kuin muiden kanssa. Jokainen tarvitsee rinnalleen ainakin yhden luotettavan ystävän. Yhden tai useamman kiinteän ystävyysuhteen lisäksi voi olla paljon ystäviä, mutta ne suhteet eivät ole niin läheisiä ja kiinteitä, kuin parhaimpien ystävien kanssa. Ystävyysuhteeseen kuuluu ottaa huomioon molempien näkökannat. Läheisten ystävyysuhteen suhteeseen kuuluu toisen auttaminen, lohduttaminen ja huolenpito siten, että molemmat sekä antaa, että saa suhteesta itselleen jotain. Erityisesti nuoruusiässä ystävyksiä yhdistävät usein yhteiset mieltymykset, kiinnostuksen kohteita ja harrastuksia. Lapsuudessa ja nuoruudessa ystävät ovat pääosin saman ikäisiä, saman sukupuolen omaavia ja samaa rotua olevia. Yleisesti ystävykset ovat jossain määrin samanlaisia persoonallisuudeltaan ja sosiaaliselta käyttäytymiseltään. Ystävyys tarjoaa hyväksytyksi tulemisen, kiintymyksen, yhteenkuuluvuuden ja kaveruuden tunteita. Ystävyys opettaa nuorelle miten esimerkiksi tulee käyttäytyä muiden ihmisten kanssa tai miten hänen oletetaan käyttäytyvän. (Aaltonen ym. 2003, 13-94.)

4.4 Toimeentulo toisella asteella

Lähtiessään toiselle asteelle suoraan peruskoulusta nuori on pääosin täyttänyt tai täyttää samana vuonna 16 -vuotta. Lapsilisää maksetaan vanhemmille sen kalenterikuukauden loppuun, kun nuori täyttää 17 vuotta. Kuitenkin nuorella on mahdollista saada asumislisää ennen kuin täyttää 17 vuotta, mikäli asuu toisella paikkakunnalla vuokra- tai asuminen oikeusasunnossa, mutta huomioon otettava se, että vanhempien tulot vaikuttavat asumislisän määrään nuoren ollessa alle 18 -vuotias. Suomessa opiskelija on oikeutettu saamaan opintotukea täytettyään 17 vuotta. (Kansaneläkelaitos 2012, hakupäivä 13.7.2012.)

Opintotuki on tarkoitettu turvaamaan opiskelijan taloudellinen toimeentulo koko opiskelun ajan, niiltä osin mikä ei kuulu vanhempien tehtäviin tai sitä ei voida muuten turvata. Opintuen tarkoituksena on luoda tasa-arvoinen lähtökohta opiskelulle, mahdol-

listaa täysipainoisen opiskelun myös perheellisille, edistää opiskelijoiden valmiuksia valmistua ajallaan ja opintotuen avulla rohkaistaan koulutukseen hakeutumista. Opintorahan suuruuteen vaikuttavat opiskelija ikä, asumismuoto ja tulorajat. Toisen asteen opiskelijoilla opintorahan suuruutta määräävät vanhempien tulot siihen asti, että opiskelija täyttää 20 vuotta. Opintotuen saajia koskevat myös omien tulojensa tulorajat. Tuki-kuukausien nostettava määrä määrää opiskelijoiden oman tulorajan. Toisen asteen koulutuksessa voi saada opintotukea, kun opiskelee ammattikoulussa, ammatillisessa lisäkoulutuksessa tai lukiossa. Lisäksi voi saada opintotukea opiskellessa kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa ja Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa suoritettavaan muuhun koulutukseen. Opiskelija on oikeutettu saamaan opintotukea, kun hän opiskelee jossakin edellä mainituissa kouluissa ja hän opiskelee päätoimisesti, edistyy opinnoissa sekä hänellä on taloudellisen tuen tarve. Opintotukeen sisältyy opintoraha, asumislisä (edellyttäen, että asut vuokra- tai asumisoikeusasunnossa) ja valtion takaama opintolainana. (Kansaneläkelaitos 2012, hakupäivä 13.7.2012; Hämäläinen, Juutilainen & Hellsten 2007, 55-57.)

Asumislisän tarkoitus on auttaa kustannuksissa itsenäisesti asuvan nuoren asumisesta aiheutuneita kuluja. Asumislisä on 80 % asumismenoista, mutta jos asumismenot ylittävät 252 euroa kuussa, yli menevää ei ote huomioon lainkaan. Mikäli opiskelija on alle 18 -vuotias, vanhempien tulot otetaan huomioon, mikä voi aiheuttaa asumislisän piene-
nemistä. Opiskelijan tulorajat ovat samat, kuin opintorahankin kohdalla. Opintolainan valtioneuvoston toisen asteen opiskelijoilla on mahdollista saada jokaista tukikuukautta kohden 160 euroa tai 300 euroa. Mikäli opiskelija on alle 18 -vuotias ja muu kuin korkeakouluopiskelija, hän voi saada opintolainaa 160 euroa ja yli 18 -vuotias muu kuin korkeakouluopiskelija voi saada opintolainaa 300 euroa. (Kansaneläkelaitos 2012, hakupäivä 13.7.2012.)

Tulevaisuusverstaissa ja haastatteluissa tuli esille, että moni aikoi hakea koulun ohelle iltatyötä, jotta toimeentulo olisi turvattu. Lähes kaikki yhdeksäsluokkalaiset olivat menossa kesätöihin ja heillä olikin aikomuksena säästää rahat syksyä varten. Huoli oli monella suuri, että rahat eivät riitä tai niitä ei osata käyttää järkevästi. Moni nuori luottaa siihen, että vanhemmilta saa rahaa jos omat loppuvat, nuorten tulisi kuitenkin itse oppia hallitsemaan omaa rahan käyttöään. (Tulevaisuusverstaas 13.3.2012, havainnoin-

ti/haastattelu; Yhdeksäsluokkalainen poika & kaksi tyttöä 29.5.2012, haastattelu.)

5 ETSIVÄ NUORISOTYÖ TUKENA TOISELLA ASTEELLA

5.1 Riski syrjäytyä toisella asteella

Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU:n tutkimuksesta selviää, että ammattikoululaisista joka kolmatta masentaa ja riski syrjäytyä on suuri. OSKU:n puheenjohtaja Jenni Parpala mukaan riski on sen vuoksi niin iso, kun nuori muuttaa varhaisessa vaiheessa kotoa pois ja itsenäistyminen alkaa varhain. Uusi paikkakunta merkitsee suurta muutosta ja uudet sosiaaliset suhteet hämmentävät useita nuoria. Opiskelusta tulevat paineet ahdistavat nuorta, esimerkiksi lähihoitajaopiskelijoiden tulee jo ensimmäisen vuoden aikana osata työn perusasiat. AMIS 2011 –tutkimus kertoo karua kieltä ammattioppilaitosten nuorten arjesta, sen mukaan 37 prosenttia nuorista on henkisesti lopussa. Tutkimukseen vastasi 3316 ammattiin opiskelevaa nuorta ympäri Suomea. Tutkimuksen mukaan 32 prosenttia ammattiin opiskelevista tuntee usein olonsa masentuneeksi ja ahdistuneeksi. Turvattomaksi olonsa tunsu 23 prosenttia. Lisäksi tutkimus kertoo kiusaamisen ja syrjinnän lisääntyneen ammattikouluissa opiskelevien keskuudessa, sekä päihteiden käyttö on kasvanut vuodesta 2009. (Räsänen 2012, hakupäivä 21.9.2012.)

Parpala lähtisi ratkomaan ongelmia kehittämällä yhteistyötä kodin, koulun, nuorisotyön ja terveydenhuollon välillä. Ongelmana hän näkee, että esimerkiksi etsivä nuorisotyö ja usein yksittäisiksi projekteiksi. Syrjäytymistä on monenlaista: Joskus ongelmat ovat peräisin kotoa, mutta aina vanhemmat eivät edes tiedä niistä. On olemassa myös huippuoppilaita, joilla on niin paljon paineita, että se johtaa henkiseen romahdukseen. Kaveripiirissä tulisi huomata ”syrjäytynyt” nuori helpommin, koska jos nuori on ”syrjäytynyt” se ei tarkoita sitä, ettei hänellä olisi yhtään ystävää. (Räsänen 2012, hakupäivä 21.9.2012.) Syrjäytyminen tarkoittaa terminä yhteisön ulkopuolelle jäämistä ja yhteiskunnasta sivuun jäämistä. Eli ihminen ajautuu syystä tai toisesta häntä ympäröivän yhteisön ulkopuolelle, sivuun ja ulkopuoliseksi. (Lehto 2012, hakupäivä 21.10.2012).

Nurmi kertoo katsauksessaan syitä nuorten syrjäytymiseen. Nuorten syrjäytyminen alkaa usein silloin, kun nuori jää ilman koulu – ja työpaikkaa. Suomessa on n. 25 000–40 000 (4–6 %) iältään 15 – 24 -vuotiaita, jotka ovat jääneet työ- ja kouluelämän ulko-

puolelle. Osa näistä nuorista on aloittanut koulun, mutta keskeyttäneet sen. Koulun käynnin keskeyttäminen ennustaa heikkoa työmarkkina-asemaa ja tulotasoa tulevaisuudessa. Syitä nuorten keskeyttämiseen ja syrjäytymiseen on tutkittu, ja on tultu siihen tulokseen, että syrjäytymiseen ja koulun keskeyttämiseen usein vaikuttavat vanhempien heikko koulutustaso, yksinhuoltajuus tai nuoren oppimisvaikeudet. Nuorten syrjäytymisen riskinä on, että tulevaisuudessa nuorta kohtaa elämässä pitkäaikaistyöttömyys, päihdeiden käyttö ja heikko taloudellinen asema. Nuoria koskeva tutkimus syrjäytymisestä on vajavaista ja hataraa. Samalla tapaa Suomessa on suhteellisen vähän tutkimustietoa siitä, mikä nuorten syrjäytymisen selittää. Tämä johtuu siitä, että syrjäytyneiden nuorten tutkimus on haastavaa, koska nuoria on vaikea tavoittaa. Usein nuoret jotka ovat syrjäytyneet koulutuksesta, ovat syrjäytyneet myös tutkimuksista. Syitä syrjäytymiseen ja koulupudokkaaksi päättämiseen voi etsiä monelta suunnalta. Syiden perustana voivat olla esimerkiksi nuoren perhetausta tai vanhempien arvot, toimintatavat ja roolimallit. Kuitenkin aina syyt eivät ole vanhempien käyttäytymisestä tai toimintamalleista kiinni. Syyt voivat olla myös yksilöllisiä, esimerkiksi oppimisvaikeudet voivat selittää nuorten syrjäytymistä, kuten myös nuorten masentuneisuus tai vähäinen oppimismotivaatio.

Nurmi kertoo, että syrjäytymiseen voidaan puuttua nuorten eri syrjäytymisen vaiheissa, kouluissa tehtävä työ on tärkeää, eli nuorten ollessa peruskoulussa, 10-luokalla, ammatikoulussa, ammatinvalinnan ohjauksessa tai koulun oppilaanohjauksessa, erilaisissa kuntoutusmuodoissa (työpajoissa ja kuntoutuskeskuksissa) ja muissa tilanteissa (kuten oikeuskäsittelyissä ja vankilassa). Syrjäytymisen puuttumiseen vaikuttavat nuorten syrjäytymisen taso. Joitakin yleisiä periaatteita ennaltaehkäisylle ja vaikuttamiselle voidaan kuitenkin mainita. Niitä ovat muun muassa sosiaalisten taitojen opettelu, vastoinikäymiin varautuminen, koulutussuunnitelmien ja uratavoitteiden sopiminen ja tulevaisuuden vaihtoehtojen miettiminen. (Nurmi 2011, hakupäivä 21.10.2012).

5.2 Etsivä nuorisotyö ja nuorisolaki

Etsivä nuorisotyö on tärkeässä osassa nuoren siirtyessä toiselle asteelle, jos asiat eivät menekään niin helposti kun nuori oli kuvitellut. Etsivä nuorisotyö on erityisnuorisotyötä, jonka tarkoituksena on olla läsnä nuorten elämässä tarjoamalla turvallisen aikuisen

läsnäoloa. Etsivä nuorisotyö etsii nuoren kanssa vastauksia nuoren mieltä painaviin asioihin ja auttaa löytämään tarvittavat palvelut, jotta nuoren elämässä on kaikki hyvin. Etsivän nuorisotyön ensisijaisena tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat apua löytääkseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorelle myös varhaista tukea, mikäli nuori itse niin haluaa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012, hakupäivä 18.7.2012.)

Vuoden 2011 tuli voimaan uusi nuorisolain muutos. Etsivä nuorisotyö kirjattiin nuorisolakiin yhdeksi vastaukseksi sille, miten julkishallinto voi tulla vastaan sellaisia nuoria jotka tarvitsevat apua ja muut palvelut eivät heitä tavoita. Ensisijaisesti nuoria tulisi auttaa kiinnittymään koulutukseen, työmarkkinoille tai muuhun heille hyödylliseen toimintaan. Nuorisolain mukainen etsivä nuorisotyö on lain mukaan kohdennettu estämään erityisesti nuorten syrjäytymistä koulutuksesta ja työelämästä. Nuorisolain muutos tarkoittaa sitä, että uusi aikakausi etsivälle nuorisotyölle on alkanut. Etsivä nuorisotyö löytyy nyt nuorisolaista, se tarkoittaa myös sitä, että jokaisessa kunnassa on alettu panostamaan etsivään nuorisotyöhön. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama etsivä nuorisotyö on monissa kunnissa kytketty yhteen työpajatoiminnan kanssa. Työn kenttä muodostuu muun muassa siitä, että on olemassa verkosto, jonka kautta etsivälle nuorisotyölle luovutetaan tiedot alle 25-vuotiaista, jotka uhatta jäädä ilman toisen asteen koulupaikkaa tai putoamassa pois opinnoista. Nuorisolain kirjauksen mukaan:

”etsivää nuorisotyötä voivat järjestää kunta tai useammat kunnat yhdessä. Kunta voi järjestää etsivää nuorisotyötä hankkimalla palveluja myös nuorten palveluja tuottavalta yhteisöltä, jolloin kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti” (Nuorisolaki 693/2010 7b §).

Laki tähtää siihen, että kunnat selvittävät itse kuntansa nuorten tarpeen etsivää nuorisotyötä kohtaan ja käynnistävät tarvittaessa toiminnan selvitystensä tulosten mukaisesti. Lisäksi laissa määrätään siitä, että nuoren tietoja voidaan luovuttaa etsivää nuorisotyötä varten. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjän sekä puolustusvoimien ja siviilipalveluskeskuksen on tietyin ehdoin luovutettava alla 25 vuotiaan nuoren tietoja etsivän nuorisotyöntekijöille; mikäli nuori ei ole sijoittunut peruskoulun jälkeisiin opintoihin, on kes-

keyttänyt opinnot tai varusmies- tai siviilipalveluksen tai on uhassa tehdä niin. (Kaarti-
nen-Koutaniemi 2012, 15-29.)

Toinen muutos nuorisolakiin tuli vuoden 2011 alussa, koskien paikallisten viranomais-
ten monialaista yhteistyötä nuorten ohjauksessa. Jokaisessa kunnassa on lain mukaan
oltava nuorten ohjaus- ja palveluverkosto, johon kuuluvat opetus-, sosiaali- ja terveys-
ja nuorisotoimen sekä työ- ja poliisihallinnon edustajia. Lisäksi verkostoon voi kuulua
puolustushallinnon ja muiden viranomaisten edustajia, kaikki nämä toimijat yhdessä
toimivat verkostona vuorovaikutuksessa nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa.
Kunnat voivat myös koota yhteisen verkoston. Verkosto ei käsittele lainkaan yksittäistä
nuorta koskevia asioita. Nuorille suunnattujen palveluiden parantamiseksi ohjaus- ja
palveluverkoston tehtävänä on:

- 1) kerätä ja koota tietoja nuorten kasvu- ja elinoloista sekä arvioida niiden pohjalta
nuorten tilannetta paikallisen päätöksenteon ja suunnitelmien tueksi;
- 2) edistää nuorille suunnattujen palvelujen toimivuutta ja vaikuttavuutta tavoitteena
palvelujen riittävyys, laadukkuus ja saavutettavuus;
- 3) suunnitella ja tehostaa yhteisiä menettelytapoja nuorten palveluihin ohjaamiseksi ja
tarvittaessa palvelusta toiseen siirtymiseen;
- 4) edistää nuorten palveluiden järjestämiseen liittyvien tietojen vaihdon sujuvuutta
suunnittelemalla yhteisiä menettelytapoja viranomaisten kesken. (Nuorisolaki 693/2010
7 a §.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan uutta lakia on lähdetty toteuttamaan hyvin.
Kunnat saavat eniten ilmoituksia juuri toisen asteen oppilaitoksista. Vaikka uusi laki tuli
ja se on toiminut hyvin, silti iso osa jää ilman toisen asteen koulutusta. Johtava tutkija
Ulla Hämäläinen Kansaneläkelaitokselta kertoo, että esimerkiksi Uudellamaalla joka
neljäs nuori mies ei ole suorittanut toisen asteen tutkintoa viidessä vuodessa peruskou-
lun päättymisestä. Valtaosa heistä on keskeyttänyt opintonsa. Etsivää nuorisotyötä teh-
dään yli 2200 eri paikkakunnalla. (MTV3 – STT 2011, hakupäivä 21.9.2012.)

Etsivä nuorisotyö on tukena ranualaisten nuorten elämässä heidän siirtyessään toiselle
asteelle uudelle paikkakunnalle. Ranuan nuorisotiedotuksella on internetsivut
(http://www.lanuti.fi/Suomeksi/Valitse_kunta!/Ranua.iw3), joissa on tietoa eri opiske-

lupaikkakuntien etsivästä nuorisotyöstä. Lisäksi sivuilla on yhteystiedot eri paikkakuntien etsiviin nuorisotyöntekijöihin. Keväällä 2012 nuorille kerrottiin yleisesti etsivästä nuorisotyöstä ja kehoitettiin ottamaan heihin yhteyttä, jos tulee sellainen ongelmatilanne, josta ei yksin selviä ja ei koe, että koulu voisi auttaa. Vapari –toiminnan ohjaajana toimii Rovaniemen etsivä nuorisotyöntekijä.

6 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

6.1 Yhdeksäsluokkalaisten huolet siirtymisessä toiselle asteelle

Tulevaisuusverstaissa ja yksilöhaastattelussa kysyimme nuorilta, mitkä asiat huolestuttavat eniten siirtymisessä toiselle asteelle. Pääosin vastaukset olivat samansuuntaisia, syynä tähän on se, että kummassakin aineistonkeruussa kohderyhmänä ovat yhdeksäsluokkalaiset nuoret. Olen koonnut nuoria huolestuttavia aiheita tähän. Taulukosta näkee taulukko 1).

Taulukko 1. Nuorten tärkeimmät huolet ja heidän omat ratkaisunsa huoliin

HUOLET	RATKAISUT
Opiskeluista suoriutuminen - Uuden koulun opiskelun rankkuus - Koeviikko	Asiat tärkeysjärjestykseen, kuunnella tunteilla ja opiskella kotona muulloinkin, kuin edellisenä iltana koetta.
Sopeutuminen kouluun - Uudet kaverit - Vastuunotto omista tekemisistä. - Vapaa-ajan ja koulun yhteensovittaminen	Sopeutumista helpottaa oma suhtautuminen uusiin ihmisiin, tulee olla sosiaalinen ja kaikkien kaveri. Uskaltaa olla oma itsensä. Vastuunottoon oppii ajan kanssa, voi pyytää apua esimerkiksi vanhemmilta. Aikataulun suunnittelu. Tärkeää löytää tasapaino koulun ja vapaa-ajan välillä.
Oman elämän hallinta - Sopeutuminen uuteen ympäristöön. - Talouden hallinta - Päähteettämyys	Sopeutumisessa auttaa vanhat kaverit, viihtyvyys ja uudet kaverit. Säästäminen, kesätyöt, taloudelliset ostokset kaupasta, kierrätys. Uskallus sanoa ei, turvallinen kavერიpiiri.

Opiskeluista suoriutumiseen kuuluvat koeviikko ja uudessa koulussa opiskelun rankkuus. Puhetta tuli siitä, että miten jaksaa opiskella, kun tulee uudet kaverit ja uudet paikkakunnat.

”No varmaan tavallaan, alotan ne tehvät sillai, että päätän, että mä teen nyt tämän ja sitte että teen vaikka huomenna tämän ja sillai, että jos on semmosia tehtäviä, että sen tarttee heti seuraavana päivänä palauttaa niin sitte teen sen nopeaa” (Yhdeksäsluokkalainen tyttö 2 29.5.2012, haastattelu).

Koeviikko koskee lähinnä lukioon lähteviä nuoria. Monia pelotti oma jaksaminen ja koeviikosta selviytyminen siten, että koko viikko ei menisi vain kotona lukiessa, vaan ehtisi tehdä muutakin. Myös kurssien valitseminen huolestutti muutamaa sekä lukion pitkä matematiikka. Huoli on ymmärrettävä. Lukiossa koealueet ovat huomattavasti laajempia, kuin yläkoulun puolella ja osat kurssit todella pitää itse valita ja tarkastella, että ei mene toisen aineen kanssa päällekkäin.

Nuoret liittivät tähän huoleen myös sopeutumisen kouluun ja uudet kaverit. Eräs nuori kirjoitti, että kuinka osaan liikkua koulussa? Aluksi kun kaikki on uutta, voi tulla sekaannuksia liikkumisessa, mutta äkkiä nuori oppii missä on mikäkin luokka. Muuttaessa uuteen kaupunkiin alussa ongelmia voi tulla myös liikkumisessa paikasta toiseen, paikallisliikenne voi olla joillekin täysin uusi asia. Tähänkin oppii nopeasti, kun vain uskaltaa lähteä ja kokeilla miten ne toimivat. Moni nuori kirjoitti, että heitä huolestuttaa uusien kaverien saaminen, mitä jos uusia kavereita ei saa lainkaan? Tai nuori ei tule lainkaan toimeen uusien opettajien kanssa? Entä jos nuori ei viihdy uudessa koulussa? Jos tulee tämänkaltaisia tilanteita, on jokaisessa koulussa henkilö, joka auttaa nuorta selvittämään asiat.

Vapaa-ajan ja koulun yhteensovittamiseen kuuluu vapaa-ajan väheneminen ja vastuunotto omista tekemisistä. Muuttaessa kotoa pois nuoren tulee ottaa omista asioista vastuu. Kysyimme yhdeltä nuorelta, että mistä asioista sinun tulee ottaa vastuu toisella asteella. Hän mietti vähän aikaa ja sanoi ”kaikesta”. Se ei riitä, että menet kouluun joka aamu vaan sinun täytyy huolehtia omasta vapaa-ajasta, ruoasta, pyykkien pesusta, raha-asioista – kaikesta. Yksi nuori olikin huolissaan siitä, että entä jos en jaksakaan herätä aa-

mulla, kun äiti ei ole herättämässä? Ja osaanko huolehtia opinnoista, kun kukaan perheen jäsen ei ole kyselemässä ja patistelemassa?

”No, tietenki niinku pietän itsekuria, sillai, että vaikka oliski uusia kavereita ja lähettäis jonnekki, niin kuitenkin menen järkevissä ajoin nukkumaan ja syö ihan terveellisesti, etten tyyliin, että on koko päivän syömättä ja sitte syö illalla.” (Yhdeksäsluokkalainen tyttö 2 29.5.2012, haastattelu.)

Oman elämän hallintaan kuuluvat raha, päihteettömyys, kaverit ja sopeutuminen uuteen ympäristöön. Päihteistä tuli paljon keskustelua nuorten kanssa. Huolena oli, että mitä jos ajautuu vääränlaiseen porukkaan tai mitä teen jos tarjotaan huumeita. Isoissa kaupungeissa liikkuu päihteitä huomattavasti enemmän, kuin pienellä paikkakunnalla.

”No, ei liiku semmosten ihmisten kans jotka niinku käyttää vaikka jotaki huumeita ja sitte jos joku tarjoaa vaikka alkoholia tai tämmöstä, niin sanoo vaan niinku tiukasti, että ei” (Yhdeksäsluokkalainen tyttö 2 29.5.2012, haastattelu).

Nuoret olivat huolissaan rahan riittävydestä toisella asteella. Huoli on aiheellinen jos rahaa ei osaa käyttää vielä säästeliäästi. Mikäli nuori menee suoraan peruskoulusta toiselle asteelle ja on vielä 16 vuotta, nuori ei saa vielä opintotukea lainkaan. Nuori on ensimmäisen vuoden huoltajien toimeentulon alla. Nuoren asuessa omassa asunnossa, rahaa menee välttämättömyyksiin esimerkiksi ruokaan, hygieniatarvikkeisiin ja kulkemiseen kotipaikkakunnalle.

”Välillä saattaa olla tiukkaa, ku opiskelijarahaa saa vastako on seittemäntoista. Mutta kyllä mää uskon, että kyllä mää pärjään ko äitiltä varmaan saa rahaa ja sitte oon nyt kesällä kesätöissä”
(Yhdeksäsluokkalainen tyttö 2 29.5.2012, haastattelu).

Nuoria huolestutti myös uusien kavereiden saaminen uudella paikkakunnalla. Vaikka he kertoivat, että ovat sosiaalisia, silti asia huolestutti heitä. Huoli oli myös kotipaikkakunnalle jäävistä kavereista. Heitä ei enää näe silloinko haluaa ja yhteydenpito vähenee huomattavasti.

”Mutta en minä tiä niitten kavereitten kans saattaa vähän olla sillai, että ei mulla oo tai mä en oo sillai, että mulla olis hirviästi kavereita, tai ei se oo niin, tuttuja on paljo, mutta ei semmosia läheisempiä” (Yhdeksäsluokkalainen tyttö 1 2012.)

6.2 Nuorten omat ratkaisut huolenaiheisiin

Opiskeluista suoriutumiseen nuoret keksivät hyvin järkeviä ratkaisuja. Koeviikosta selviämiseen nuoret kehottivat kuuntelemaan tunneilla koko kurssin ajan ja sitä mukaan valmistautumaan koeviikkoon etukäteen, että kokeeseen lukua ei jätetä viimeiseen iltaan. Jokainen arveli, että toisella asteella opiskelu on rankempaa ja kouluun tulee panna enemmän kuin peruskoulussa. Yhdeksäsluokkalaisten mukaan opiskelussa tulee pitää asenne kohdillaan ja ei stressata liikaa koulusta. Vastaajien mielestä aikataulun suunnittelu auttaa vähentämään koulusta tulevaa stressiä. Opiskelun ollessa rankempaa on jokaisen muistettava nuorten mielestä hyvinvoinnin perusasiat, eli riittävä yöuni, terveellinen ruoka ja harrastukset. Yleisesti asioiden laittaminen tärkeysjärjestykseen auttaa opinnoissa perässä pysymisen ja pärjäämisen. Turhia poissaoloja ei saa tulla, koska jos käy niin, että oikeasti sairastuu, niin poissaolot voivat mennä yli ja kurssi keskeytyy.

Vapaa-ajan ja koulun tasapaino voi olla aluksi jokaiselle vaikeaa, mutta ajan kanssa on pyrittävä siihen, että aikaa riittää molempiin tasapuolisesti. Vapaa-ajalla ja koulussa nuoret pitävät todella tärkeinä kavereita. Nuoren onkin muistettava pitää yhteyttä vanhoihin kavereihin, hankkia uusia ja olla kaikkien kaveri. Kuitenkin joka päivä nuorella ei ole aikaa olla kavereiden kanssa montaa tuntia, koska koulu vie aikaa. Toisella asteella vapaa-aikaa on vähemmän verrattaessa peruskoulu aikoihin, tällöin nuorten mukaan tulee suunnitella aikataulu myös vapaa-ajalle ja käyttää vapaa-aikansa järkevasti. Läksyjen teko tehokkaasti (ei tee muuta samalla), ja keskittää muutenkin energian yhteen asiaan kerrallaan, näin suunniteltu aikataulu pitää. Jos on sellainen tilanne, että on paljon harrastuksia ja tuntuu, että aika ei millään riitä, nuoren on karsittava jotain pois.

Oman elämänhallintaan nuoret osasivat kertoa laajasti ratkaisunsa. Sopeutuminen uuteen ympäristöön ja kouluun jännitti jokaista nuorta, jotka olivat muuttamassa koulun perässä toiselle paikkakunnalle. Sopeutumiseen auttaa nuorten mielestä oma käyttäytyminen, eli nuoren tulee olla sosiaalinen, luottaa itseensä ja uskaltaa mennä tutustumaan uusiin ihmisiin. Ei kannata ajatella mitä muut ajattelevat, vaan esimerkiksi pukeutua ja olla oma itsensä alusta asti. Sopeutumisessa auttavat kaverit, viihtyvyys ja uusien kaverien saanti. Sopeutumista taas voi vaikeuttaa koti-ikävä, jonka moni nuori mainitsi. Heidän mukaan koti-ikävää ei tule heti aluksi, kun kaikki on uutta ja jännittävää, mutta kun niin sanottu alkuhuuma on ohi, nuori alkaa kaipaamaan kotiin. Vastuunottoon eivät nuoret oikein osanneet sanoa mitään. Jokainen tiesi, että se on edessä kohta, mutta ainoa asia minkä yksi ryhmä osasi sanoa vastuunotosta oli: ei stressaa turhaan. Yksi ryhmä liitti vastuunottoon itsestä huolehtimisen, laskujen maksamisen, opiskeluista huolehtimisen ja he sanoivat, että oikeastaan kaikesta tulee osata ottaa vastuu. Heidän mukaansa vastuunottoon oppii ajan kanssa.

Rahaan ja talouden ylläpitoon nuoret kertoivat hyviä vinkkejä, esimerkiksi todella moni oli menossa kesätöihin (joten rahaa saa sieltä syksyä varten), budjetin tekeminen sai paljon kannatusta (nuorten budjettiin tulee merkitä kaikki tulot ja pakolliset menot) ja yleinen rahojen säästäminen. Säästämisessä onnistuu nuorten mielestä kun ostaa vaatteet kirpputorilta tai joltain kaverilta, syö koulussa runsaan lounaan omien välipalojen sijasta, ostaa kaupasta halvinta merkkiä ja ei tuhlaa turhuuksiin. Ei käytä alkoholia ja tupakkaa, ei käy usein ulkona syömässä tai kahvilla, tekee itse ruoan ja myy omia vanhoja vaatteita kirpputorilla. Lisätienestiä moni haluaisi, joten he aikoivat hankkia iltatyötä koulun ohelle, silti he sanoivat, että työt eivät mene koulun edelle, vaan keskittyminen on silti opinnoista suoriutumisessa. Opintojahan turvaa kansaneläkelaitoksen opintotuki, joita nuoret aikoivat hakea heti, kun he täyttävät 17 vuotta. Nuoret kertoivat, että jos tulee tilanne, että rahat ovat loppuneet jo kuun puolella välissä, he ottavat mieluummin opintolainaa, entä pikavippejä. Mielestäni on hyvä asia, että pikavippi tuotiin esille, koska nuoret ovat riskiryhmää ajatellen pikavippejä. Moni ei osaa ajatella sitä pidemmällä tähtäimellä, vaan ajattelevat, että kyllä se velka jotenkin vielä hoituu. Päih-teistä nuoret aikoivat pysyä kaukana, siinä onnistuakseen he kehottivat pysymään turvallisessa kaveripiirissä ja pysymisessä omassa mielipiteessä. Turvallinen kaveripiiri nuorten mielestä on: luotettavat kaverit, ei itsekeskeisiä, kaikki otetaan huomioon ja kunnioitetaan toisten tahtoa, esimerkiksi päätöstä olla juomatta alkoholia. Moni kertoi,

että he uskaltavat sanoa ei, jos päihteitä heille tarjotaan, kieltäytyminen vaatii henkistä selkärankaa ja tietoisuutta omista oikeuksista. Nuorten kanssa puhuimme rahojen vähydestä opintojen aikana, yksi nuori liitti sen päihteisiin, ja sanoi: että rahaa menee paljon tärkeämpäänkin kuin päihteisiin. Yksi nuori sanoi moton päihteettömyydelleen: ei tee semmoista, jonka ei halua esimerkiksi omien vanhempien tietävän. Toivottavasti nuorten vahva mielipide päihteisiin ei muutu muuttaessa turvallisesta pikku kylästä isoon kaupunkiin.

6.3 Miten nuoria tuetaan toisella asteella?

Kouluissa oppilaiden tukena ovat muun muassa opinto-ohjaajat, terveydenhoitajat ja koulukuraattorit. Heidän puoleensa nuori voi kääntyä tarvittaessa. Ammattikoulut tekevät yhteistyötä myös kotipaikkakunnan kanssa, jos huoli kasvaa suureksi on kotikunnan tiedettävä nuoren tilanne, jotta tilanteeseen voidaan puuttua myös kotikunnan puolelta, jotta mahdolliset keskeyttämiset voidaan välttää. Opiskelupaikkakunnilla on etsivä nuorisotyöntekijä, joka tukee nuoria koulun ulkopuolella. Etsivä nuorisotyö on kohdennettu kunnissa auttamaan peruskoulusta valmistuneita nuoria, jotka ovat alle 29 -vuotiaita. Pääosin etsivänuorisotyö on tarkoitettu koulu- ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille, mutta jos uhkana on koulun keskeyttäminen, etsivä nuorisotyö auttaa nuorta löytämään oikean ratkaisun tulevaisuuden suhteen. (Seutunappi 2012, hakupäivä 16.9.2012.)

Mielestäni jokaiseen ammattikouluun tulisi perustaa Vapari –ryhmä. Se olisi todella hyvä tuki nuorille koulun ulkopuolelle. Silloin nuorella olisi turvallinen ryhmä johon tukeutua ongelmien tullessa eteen. Ryhmän avulla nuoren itsetunto voi kasvaa ja yleisesti elämä toisella asteella alkaisi turvallisesti, turvallisen ryhmän ollessa ympärillä. Vapari -toiminnan voisi liittää ammattikouluihin esimerkiksi Vapari –kurssina. Yhteistyössä voisi olla kaupungin/kunnan nuorisotyöntekijä tai etsivä nuorisotyöntekijä. Toiminnan tulisi alkaa heti uusien opiskelijoiden aloitettua toinen aste ja se voisi olla pakollinen kaikille, joten luokka ryhmäytyisi heti alkuun hyvin ja he pääsisivät tutustumaan uuden opiskelupaikkakunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin. Esimerkiksi harrastusmahdollisuudet tulisivat heti tutuiksi uusille opiskelijoille. Mukana kurssin toteutuk-

sessä voisi olla vanhempia opiskelijoita, jotka osaisivat auttaa uusia myös koulunkäynnissä ja kertoa opiskelijaelämästä muutenkin. Pallo pitäisi vain heittää vahvasti ammattioppilaitosten suuntaan ja osata perustella miksi Vapari –kurssi olisi niin tärkeä.

6.4 Vapari –toiminnan hyödyllisyys

Ryhmähaastattelussa keväällä 2012 tuli ilmi, että suurin osa oli sitä mieltä, että Vapari-toimintaa eli vapaa-ajan tukea olisi hyvä jatkaa. Muutama kuitenkin sanoi, että se riittää, kun koulusta saa kavereita. Heidän muutaman mielestä oma vapaa-aika ei riittäisi Vapari -toiminnalle. Nuorten mielestä Vapari -toiminnalle on tarvetta, koska kaikki eivät tutustu helposti uusiin ihmisiin. Opiskelujen alussa Rovaniemellä liikkuminen voi olla osalle vaikeaa ja nuori helposti jää yksin asunnolleen. Vapari -toiminta toisi tekemistä ja sieltä saisi uusia kavereita. (Rovaniemellä opiskelevat ranualaiset toisen asteen opiskelijat 14.3.2012, ryhmähaastattelu.)

Ryhmähaastattelussa nuoret toivat esille sitäkin, että mihin aikaa toimintaa kannattaisi järjestää. He olivat sitä mieltä, että toimintaa tulisi järjestää iltaisin, jotta kenenkään ei tarvitse koulun vuoksi jäädä toiminnasta pois. Kuitenkaan toiminta ei saisi olla liian myöhään, että kauempaa tulevat ehtivät paikallisliikenteellä kotiin. Nuoret toivat esille, että olisi mukavaa, jos osallistujat saisivat ottaa mukaan poika- tai tyttöystävän tai kaverin. Toimintaan mukaan tulo helpottuu, kun ennestään tuntee jo yhden ja jonka kanssa voi yhdessä mennä toimintaan mukaan. (Rovaniemellä opiskelevat ranualaiset toisen asteen opiskelijat 14.3.2012, ryhmähaastattelu.)

Syksyllä 2012 minun oli tarkoitus haastatella uutta Vapari –ryhmää Rovaniemellä. Aikomuksenani oli kysyä miten toinen aste on alkanut sujua ja mitä ajatuksia Vapari -toiminta herättää nuorissa. Kuitenkaan haastattelut eivät onnistuneet, koska uutta Vapari -ryhmää ei saatu kokoon lainkaan. Syynä tähän voi olla monia, mutta esimerkiksi ammattikoulut eivät pitäneet Vapari –toimintaa niin tärkeänä, että he olisivat kannustaneet nuoria osallistumaan ryhmään, vedottiin kiireeseen tai ei vastattu sähköpostiin ollenkaan. Suurin syy lienee kuitenkin se, että opiskelijat eivät tienneet koko jutusta tai heille kerrottiin ryhmästä vasta samana päivänä, joka luonnollisesti karisti osallistujia. Myö-

hemmin syksyllä koulujen kuraattoreille lähetettiin kutsut, jotka pyydettiin jakamaan oppilaille. Tietoa ei ole, ovatko kutsut saavuttaneet oppilaita. Kuitenkaan myöhempimään tilaisuuksiin ei tullut yhtään ilmoittautujaa. (Kuha 9.10.2012, sähköpostiviesti).

6.5. Minkälaista Vapari -toiminnan tulisi olla?

Nuorten mielestä ilmainen ruoka voisi tuoda nuoria toimintaan mukaan, kun kaikki osallistujat ovat opiskelijoita ja rahaa ei ole paljoa. Heidän mielestään yhdessä pelaaminen olisi mukavaa, samalla lailla kuin Monkkarilla (Ranuan nuorisotila). Rovaniemellä pitäisi olla nuorisotila johon voi mennä ja nähdä kavereita. Rovaniemellä toki on muutama nuorisotila, mutta kukaan ei ollut koskaan käynyt siellä. Tähän on syynä se, että nuorisotiloilla on joka paikassa tietty porukka joka siellä kulkee, sitten uudet eivät tavaltaan uskalla sinne mennä. Vaparin järjestettyä toimintaa voisi olla muun muassa änäri turnaus (eli NHL-jääkiekkopeli pelikonsolilla), elokuvan katselua (jos mahdollista, niin valkokankaalta) ja liikuntaa, esimerkiksi sählyä. Vaparin ohjaaja voisi esitellä Rovaniemen edullisia harrastusmahdollisuuksia, lisäksi olisi hyvä jos osa tapaamisista olisi nuorisotilan tapaan, eli Romotken tiloihin voisi tulla viettämään aikaa ja mahdollisesti pelailla jotain, Monkkari on jokaiselle tuttu paikka ja olisi mukava kun Rovaniemelläkin olisi samanlainen turvallinen kohtaamispaikka.

Vapari -toiminnalla ei ole tarkoitus olla aina Romotken tiloissa, vaan toimintaa on mahdollista järjestää jossain muuallakin. Nuorten mielestä keilaaminen olisi mukavaa, laskettelu, kiipeily ja elokuviin meno. Ryhmähaastattelussa tuli toiveita, että olisi mukavaa tehdä yhdessä ruokaa. Romotken tiloissa on mahdollista tehdä ruokaa, ruoista suosituimmat olivat pitsa ja lätyt. (Rovaniemellä opiskelevat ranualaiset toisen asteen opiskelijat 14.3.2012, ryhmähaastattelu.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyötä tehdessäni tarkastelin puolen vuoden ajan nivevaiheessa olevia nuoria. Jokaisella oli hinku päästä yläkoulusta pois ja jatkaa opiskelua jossain muualla. Vaikka innostus oli huomattava, silti osa epäröi omaa pärjäämistä toisella asteella, esimerkiksi viikot ilman vanhempia mietitytti. Nuoret miettivät tulevaisuusverstaissa huoliin ratkaisuja ja ratkaisut olivat todella hyviä ja toimivia. Uskon nuorten muistavan mitä tulevaisuusverstaissa puhuttiin, täten heidän siirtyminen on ollut helpompaa. Tulevaisuusverstaissa ilmeni, että tuki, jonka yläkoulun opinto-ohjaaja on antanut oli tarpeeksi hyvää, koska kukaan ei maininnut, että olisi tarvinnut lisää tietoa toisesta asteesta. Muutenkaan nuoret eivät osanneet kohdentaa mihin olisivat halunneet lisää ohjausta, kouluun haut ja muut olivat sujuneet vaivatta jokaiselta. Yleisesti ottaen Ranuan nuoret voivat hyvin ja he ajattelevat tulevaisuudesta positiivisesti. Jokainen nuori oli hakenut toiselle asteelle kouluun, kenelläkään ei ollut tarkoitus pitää välivuotta, mikä on todella hyvä juttu, koska nuoret jotka jäävät yläkoulun jälkeen pois koulumaailmasta, kynnyks lähteä myöhemmin kouluun nousee. Syksyllä 2012 jokainen kevään 2012 yhdeksäsluokkalainen on aloittanut koulun toisella asteella, eli kotikunnasta saamat valmiudet ovat olleet sen verran hyvät, että jokainen kouluun pääsi.

Vapari -toimintaan panostettiin (ja panostetaan jatkossakin) Ranuan kunnan puolelta. Toiminnasta kerrottiin yhteisesti yhdeksäsluokkalaisille heidän ollessa vielä yhdeksännellä luokalla. Kuitenkaan Vapari -toimintaa ei saatu toimimaan syksyn 2012 aikana. Syitä tähän voi olla monia, mutta ainakin syynä voi mainita sen, että oppilaitokset eivät ole panostaneet Vapari -toimintaan kovinkaan paljoa, informointi oppilaille on ollut puutteellista, tai sitten Vapari -toiminta ei ole todella kiinnostanut nuoria. Syitä voi olla monia, valitettavasti itse en päässyt haastattelemaan nuoria koskien Vapari -toimintaa, koska ryhmää ei saatu kokoon. Olisi ollut todella mielenkiintoista kuulla miten nuoret ovat toiminnan kokeneet. Kuitenkin syksyllä 2010 ryhmä oli kasassa ja tulokset olivat positiivisia. Uskon, että Vapari -toimintaa ei haudata, vaikka vuonna 2012 ryhmää ei saatu kokoon, kuitenkin tiedetään, että joillekin toiminta on hyvin tärkeää. Syksyllä

2013 tulee panostaa entistä enemmän ryhmän markkinointiin ja suunnitella ohjelmaan muutoksia, jotta nuoret kiinnostuisivat toiminnasta. Nuorten oma ääni tulee ottaa huomioon, jotta toiminta olisi heidän tarpeilleen hyödyllistä.

7.2 Pohdinta

Opinnäytetyö oli aikamoinen prosessi. Aloitin opinnäytetyön tekemisen tutkimussuunnitelmalla joulukuussa 2011, eli aikaa oli työn tekemiseen melkein vuosi. Maaliskuussa 2012 aloitin varsinaisen aineiston keruun, joka jatkui vielä huhtikuussa ja toukokuussa. Ennen aineiston keruuta en ollut kirjoittanut teoriaa lainkaan, vaan minun prosessini alkoi tavallaan väärinpäin. Mielestäni näin oli todella hyvä tehdä, koska aihe ei kuitenkaan ollut täysin tuntematon minulle. Aineiston ollessa paketissa oli helppo alkaa keräämään teoriaa ja kirjoittelemaan sitä. Pyrin tekemään opinnäytetyöni siten, että teoria ja aineisto kohtaavat toisensa, mielestäni onnistuin siinä hyvin. Joulukuusta asti aihe on pyörinyt mielessä lähes päivittäin ja olen lukenut ammatillisia julkaisuja eri näkökulmasta kuin ennen ja seurannut muutenkin mediaa nuorten tilanteesta tällä hetkellä. Oppimiskokemuksena opinnäytetyön teko oli todella opettavainen minulle, koska prosessi oli niin pitkä, aiheeseen ehti todella paneutua hyvin. Prosessi tuntui aluksi mahdottomalta tehtävältä. Tuntui, että sitä ei voi saada valmiiksi. Koska minä tein opinnäytetyöni yksin, niin ei ollut sellaista kannustajaa rinnalla, joka olisi patistellut tekemään. Kuitenkin kesän 2012 aikana sain sen verran järjestettyä aikaa, että suurin osa opinnäytetyöstäni valmistui silloin.

Hanke määritteli aika pitkälle mitä asioista alan tarkastelemaan, ja aineistonkeruussa mukana oli opinto-ohjaaja Riitta Kuha. Yksilöhaastattelut tein yksin ja kysymysten laadinnassa ei oikeastaan hankkeen puolesta ollut mitään tiettyjä kysymyksiä, vaan laadin kysymykset itse. Tekemieni kyselyjen mukaan sain selville mitkä asiat nuoria huolestuttavat, onko Vapari –toiminta tärkeää ja nuorten omat ratkaisut mahdollisiin ongelmiin olivat todella hyviä. Toivon tietysti, että opinnäytetyölläni on jatkossa merkitystä suunnitelmassa yhdeksäsluokkalaisten tukemista toisen asteen aloituksessa.

Aihe on mielestäni tärkeä ja ajankohtainen. Usein mediassa ovat otsikoissa syrjäytyneet nuoret, jotka ovat jääneet koulu – ja työelämän ulkopuolelle. Se on todella surullista, mutta sille asialle voi myös tehdä jotain. Tulisi lisätä toiseen asteen koulutuspaikkoja, koska nyt kaikille ei yksinkertaisesti riitä koulupaikkoja, ainakaan niitä ensimmäisiä hakutoiveita. Pienillä paikkakunnilla pääsee lukioon, jos nuori ei ammattikouluun pääse, hän pääsee oman kunnan lukioon. Aina pitää olla tyytyväinen, että kuitenkin kouluun pääsee, mutta kannattaako nuoren mennä kouluun joka ei häntä kiinnosta? Esimerkiksi nuori menee tahtomattaan lukioon ja on siellä sen kolme vuotta, sitten aikoo haakeutua korkea-asteelle. Jos ei ole ollut kiinnostusta opiskella lukiossa, niin pääsy jatko-opintoihin on jälleen vaarassa. Ei nykypäivänä huonoilla papereilla pääse mihinkään. Jälleen ollaan samassa tilanteessa, mitä nyt kun koulupaikkaa ei taaskaan tullut? Tämä oli kärjistetty esimerkki, mutta tällaisiakin tapauksia on.

Kuitenkin on muistettava, että vaikka yhteiskunta tekisi mitä, aina on nuoria jotka eivät halua lähteä heti peruskoulun jälkeen opiskelemaan tai töihin, osa lähtee välivuoden pidettyään, osa ei välttämättä koskaan. Kynnys lähteä välivuoden jälkeen on korkeampi, kuin suoraan peruskoulusta muiden mukana. Juuri tähän peruskoulujen opinto-ohjaajilla, kuraattoreilla jne. on puututtava siten, että nuorta kannustettaisiin jatko-opiskeluihin. Nuoren lähdettyä peruskoulusta ja jäätyään kotiin, nuoren valintoihin on enää vaikea vaikuttaa.

Käytin opinnäytetyössä omaa kokemusta teorian tukena. Mielestäni se avaa vielä paremmin sitä, millaista elämä on nuorella muuttaessa suoraan peruskoulusta toiselle paikkakunnalle. Siirtymiseen kuuluu niin paljon kaikkea, ei sitä itse ajatellut silloin kun yhteishaussa haki toiselle paikkakunnalle kouluun. Sen ikäisenä itse elin niin hetkessä, että en osannut jännittää tai pelätä viikkoja ilman vanhempia. Kuitenkin kuten kerroinkin jo työssä, minulla siirtyminen oli helppo, kun muutin asuntolaan johon kuului muun muassa kolme ilmaista ruokaa päivässä. Siellä ei voinut tuntea itseään yksinäiseksi, kun koko ajan ihmisiä pyöri ympärillä, joskus turhankin paljon. Kaiken kaikkiaan opinnäytetyön tekeminen oli positiivinen kokemus, vaikka välillä tuli epätoivon tunteita. Saatua opinnäytetyöni valmiiksi voin olla helpottunut aikaansaannokseeni.

LÄHTEET

- Aalberg, Veikko & Siimes, Martti A. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Aaltonen, Marjo & Ojanen, Tuija & Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 2003. Nuoren aika. 2. uudistettu painos. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2010. Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Tallinna: Raamatutrukikoda.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Huittinen, Virpi 2012. Seutunappi - Etsivä nuorisotyö. Hakupäivä 16.9.2012.
<http://www.seutunappi.fi/opiskelusta_tyoelamaan/ei_opiskelupaikkaa/etsiva_nuorisoty_o>
- Hämäläinen, Ulla & Juutilainen, Vesa-Pekka & Hellsten, Katri 2007. Lukiolaisten ja ammatillista perustutkintoa suorittavien elämäntilanne ja toimeentulo. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy
- Kaartinen-Koutaniemi, Jaakko 2012. Etsivässä työssä. Porvoo: Bookwell Oy.
- Kansaneläkelaitos 2012. Opintotuki. Hakupäivä 13.7.2012.
<<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/300608102024HO?OpenDocument>>
- Kuha, Riitta, opinto-ohjaaja, Ranuan kunta. Keskustelu 4.7.2012.
- Kuha, Riitta, opinto-ohjaaja, Ranuan kunta. Re: Montako ysiä. Sähköpostiviesti janna-maaria.kivisto@edu.tokem.fi 9.10.2012.
- Kuula, Arja 2002. Tutkimuseettiset tietosuoja kysymykset sosiaalitieteissä. Hakupäivä 30.12.2011. <http://cc.joensuu.fi/~loristi/2_02/kuu202.html>
- Lehto, Pekka 2012. Mielenterveyden ongelmista: Syrjäytyminen. Hakupäivä 21.10.2012.
<http://mielenterveys.info/ongelma_syrjailyminen.html>
- Leppälahti, Merja 2010. Nuoret vapaa-ajalla ja ryhmissä. Nuorisotutkimus – Ryhmät ja vapaa-aika 2/2010, 28.
- Lohi, Outi & Kuha, Riitta 2010. Onnistuvat opit –loppuraportti.
- MTV3 – STT 2011. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tavoitetaan nyt paremmin. Hakupäivä 21.9.2012.
<<http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/2011/11/1444356/syrjailytymisvaarassa-olevat-nuoret-tavoitetaan-nyt-paremmiin>>
- Nuorisolaki 27.1.2006/72.
- Nurmi, Jan-Erik 2011. Katsaus – Miksi nuori syrjäytyy? Hakupäivä 21.10.2012.
<<https://www.jyu.fi/ytk/opiskelijavalinta/artikkelikokoelma-psyka/11%20Nurmi.pdf>>
- Opetusministeriö 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio. Helsinki: Yliopistopaino.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012. Etsivä nuorisotyö. Hakupäivä 18.7.2012.
<http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoitus/etsiva_nuorisoty_o/>
- Oppilashyvinvoinnin kehittämisen ohjausryhmä 2011. Ranuan kasvatuksen ja opetuksen hyvinvoinnin käsikirja.
- Oulasvirta-Niiranen, Pirjo 2010. Sosiaalikehitys Oy – Onnistuvat opit, hankkeen eteneminen. Hakupäivä 25.11.2011.
<<http://www.sosiaalikehitys.com/onnistuvatopit/hankkeen-eteneminen>>
- Ranuan yläkoulun yhdeksäsluokkalaiset 2012. Tulevaisuusverstas 13.4.2012 & 16.4.2012.

- Rovaniemellä toisella asteella opiskelevat ranualaiset nuoret 2012. Ryhmähaastattelu 14.3.2012.
- Räsänen, Saija 2012. Ammattikoululaisilla suuri riski syrjäytyä – kolmannesta masentaa. Hakupäivä 21.9.2012. <<http://www.mtv3.fi/uutiset/kotimaa.shtml/2012/02/1490790/ammattikoululaisilla-suuri-riski-syrjaytya---kolmannesta-masentaa>>
- Sinkkonen, Jari 2010. Nuoruusikä. Juva: Bookwell Oy.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2012. Hyvinvoinnin edistäminen – Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Hakupäivä 21.9.2012. <<http://www.stm.fi/hyvinvointi>>
- Sosiaalikehitys Oy 2012. Palvelut. Hakupäivä 6.10.2012. <<http://www.sosiaalikehitys.com/palvelut>>
- Tikkanen, Kaija 2012. 15 – 20-vuotiaiden nuorten toivo, sen ylläpitäminen ja vahvistaminen. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 8. uudistettu painos. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Viinamäki, Leena 2008. Opinnäytetyöopas, sosiaalialan koulutusohjelma. Kemi: Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu.
- Väestöliitto 2012. Seksuaalisuus – nuoruuden kehitystehtävät. Hakupäivä 21.9.2012. <http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tietopankki/nuoruuden_kehitystehtavat/>
- Yhdeksäsluokkalainen poika 2012. Haastattelu 29.5.2012.
- Yhdeksäsluokkalainen tyttö 1 2012. Haastattelu 29.5.2012.
- Yhdeksäsluokkalainen tyttö 2 2012. Haastattelu 29.5.2012.
- Ranuan yläkoulun yhdeksäsluokkalaiset 2012. Tulevaisuusverstaas 13.4.2012 & 16.4.2012.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 1

Haastattelurunko

Uusi paikkakunta ja koulu

1. Mille paikkakunnalle olet hakenut kouluun?
2. Mikäli, et kouluun pääse, mikä on toinen vaihtoehtosi?
3. Oletko hakenut toiseenkin kouluun vai suunnitteletko esimerkiksi töihin menoa?
4. Onko ystäviäsi hakenut samalle paikkakunnalle kouluun?
5. Mitkä asiat vaikuttivat kouluvalintaasi?
6. Mitkä asiat takaavat sen, että tulet viihtymään uudella paikkakunnalla?
7. Mitä odotat toiselta asteelta?

Ystävät ja perhe

1. Onko mahdollinen uusi paikkakunta sinulle ennestään tuttu?
2. Jos on, niin miten?
3. Asuuko sinulla jo ennestään ystäviä tai sukulaisia sillä paikkakunnalla mihin hait kouluun?
4. Jos asuu, niin aiotko olla heidän kanssa tekemisissä uudella paikkakunnalla?
5. Tuntuuko nyt siltä, että tulisi koti-ikävä muuttaessasi toiselle paikkakunnalle?
6. Miten aiot pitää yhteyttä perheeseesi ja ystäviisi Ranualla?
7. Miten asiat edistävät tutustumista uusiin ihmisiin?

Asuminen uudella paikkakunnalla

1. Muutatko omaan vuokra-asuntoon vai koulun opiskelija-asuntolaan?
2. Mikä vaikutti päätökseesi?
3. Mitä ovat vahvuutesi muuttaessasi kotoa pois, omaan asuntoon?
4. Askarruttaako jokin asia yksin asumisessa? Esimerkiksi: pyykin pesu tai ruoan laitto.

Raha

1. Miten tulet rahallisesti toimeen toisella asteella?
2. Miten takaat, että rahat eivät lopu jo kahden viikon jälkeen?
3. Oletko menossa kesätöihin?

Vapaa-ajan ja koulun yhteensovittaminen

1. Onko sinulla jokin harrastus jota aiot jatkaa uudella paikkakunnalla?
2. Oletko miettinyt mahdollisesti uutta harrastusta?
3. Miten oletat, että vietät vapaa-aikasi?
4. Mitkä asiat vaikuttavat koulun ja vapaa-ajan yhteensovittamiseen?

Mahdolliset ongelmat

1. Minkälaista tukea toivoisit Ranuan kunnan puolesta, jotta opiskelut alkaisivat hyvin ja turvallisesti toisella asteella?
2. Jos olet hakenut Rovaniemelle kouluun, tiedätkö mitä tarkoittaa Vapari -toiminta, joka on tarkoitettu ranualaisille nuorille?
3. Aiotko osallistua Vapari -toimintaan?
4. Mitä mahdollisia ongelmia voi tulla aloittaessasi toisen asteen?
5. Miten selviät mahdollisista ongelmista?